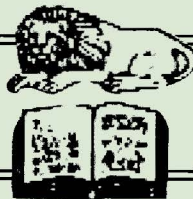

Jeromos füzetek

Krisztus feltámadt!

67. szám

Húsvét, 2007

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Budapest, 2007

A máriabesnyői bibliaapostolképző résztvevői	címlap
Ajánlás	1
Csendes percek	2
Vallomás a Szentírásról (Kerekes Károly Ocist.	3
Az egyházi rend eredete (Tarjányi Béla)	12
<i>Élő Ige Bibliaiskola, 57. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	23
Biblikus folyóiratok szemléje (Székely István)	32
Olvasóink kérdezik (Kocsi György)	37
Innen-Onnan (Székely István)	40
Vándor Evangélium	46
Társulatunk életéből	47
Könyvajánlatunk	borító
Resurrexit (V.É. rajza)	hátlap

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

**A szerkesztőbizottság tagjai: Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva**

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Nyomda: Royal Press Hungary Kft.

Ajánlás

A Biblia szava – Isten szava. Minden leírt és kimondott »szó« végső fokon csak akkor nevezhető a szó teljes értelmében »szó«-nak, ha a hallgató, illetőleg az olvasó felfogja, megérti. A hallható, illetőleg az írott szöveg (hangzás, írás) csak ennek a »szó«-nak közvetítésére szolgál. Ennek megfelelően a Biblia a szó teljes értelmében akkor »Isten szava«, ha a szövegét így fogadják el, és így értik. Isten a szöveg által szól hozzánk, emberekhez, a szövegre bízta üzenete közvetítését. Enélkül az Istenre mint kinyilatkoztatóra és az emberre mint hallgatóra, illetve olvasóra való vonatkoztatás nélkül a bibliai szövegek nem nevezhetők teljes értelemben véve »Isten szavá«-nak.

Jacob Kremer

Nagypéntek

*„Nagypéntek borzalma mindörökre
rátűzte földgolyónkra a kereszt jelét.
Az alkonyatba boruló nap hátterében áll sziluettje:
a kereszt mostantól fogva átalakítja a világot.
Ezt persze akkor még senki sem láthatta.
És Jézus utolsó sóhaja:
Az Ő utolsó ajándékát jelenti.”*

(Ismeretlen)

Húsvét

*„Krisztus feltámadt, és feltámadásában
Ott van a mi életünk is.
Benne van fénylő magja annak a kiolthatatlan
Tűznek, amit a feltámadt Krisztus gyújtott
Az idő és örökkévalóság számára.”*

(Ismeretlen)

*Éles és tiszta
Reggeli fény hasítja
Széjjel az éjszakát.*

*Függönyök árnya,
Mint a madár szárnya
Lebben el egymástól.*

*Fájdalom éje,
Oszlik a fénybe,
Membékél szíved.*

(V.É.)

Kerekes Károly

A Szentírás az életemben

Interjú, elhangzott a Mária Rádióban, 2007. jan. 5-én

V.É.: Kerekes Károly ciszterci atyát kérdezzük, hogyan találkozott össze a Szentírással, hogyan barátkozott össze Isten élő Igéjével?

Először is köszönöm szépen, hogy szólhatok erről. Bármennyire csendes, sőt szótlan gyermek voltam, s azóta felnőttként kevés beszédű embernek ismernek, a Szentírásról, ha kérdeznak, szívesen beszélek mindig. Miért?

Első élményem, mondhatnám így is: az első könyvélmyem a számomra elérhetetlen magasságban, a nagyobbik szobánk mestergerendáján fekvő nagyobbik könyv, a Biblia volt. A kisebb könyv a Kalendárium volt. A Kalendáriumban hétköznapi életünk fontos eseményeit jegyezte fel édesapám. A Bibliába nem jegyezgetett. Azt, amikor ő otthon tudott lenni esténként – ami tulajdonképpen csak az őszi földműves munkák befejezése után volt rendszeres – szinte mindennapos vacsora utáni felüdülésünk – nem munkánk, felüdülésünk – az volt, amikor a Bibliát elővette. Ő felérte a mestergerendát és a Bibliát is. Akkor én még csak csudálkozni tudtam. Később tanultam meg tőle, hogy a csudálkozás a bölcsesség kezdete. Most bocsánatot kérek, egy kis kitérőt teszek. Egyszer fölmentünk a szőlőhegyre, édesapám és az öt gyerek. (A gyerek nálunk fiúgyereket jelentett, rajtuk kívül még két lány volt a családban.) Amikor észrevette édesapánk, hogy fáradunk, így szólt: Fiaim, álljunk meg, nézzünk körül, és csudálkozzunk. A Bükk hegység nagy kapujánál születtem, kinyílt kapunk már az Alföldet tárta elénk. De a hegyek beszédesebbek voltak nekem akkor is, most is, akár csak a mi Urunk Jézus Krisztusnak és a prófétáknak.

De visszatérek a Bibliához. Esténként, amikor erre módunk volt, édesapánk, aki felérte a Bibliát a mestergerendán is, levette a könyvet, kicsit csendben maradtunk, imádkoztunk. Általában egy Üdvözlégy Máriát. Mintha csak ő lenne a tanító nénink. Ebben a nagy önképzésben őt hívtuk, hogy legyen segítségünkre, mert akkor jön a

Szentlélek, és az Ige akkor talán mibennünk is megtestesül, mint Máriaiban. Őszintén tisztelem a hitre még el nem jutó, de általam is méltán elismert, nagy tehetségnek tartott marxista filozófus véleményét, akinek a véleményét elvtársai megdöbbenve, szinte félelemmel hallgatták. Azt mondta: A Biblia? Én elolvastam. Szerintem a világ-irodalomnak talán a leggyönyörűbb folklorisztikai műalkotása. Nos, megvallom, ez a vélemény tetszik nekem. Szép – de a lényegét nem érzékeli. Sejtésével messze-messze tovább halad már az Egri csillagok látnoka – aki szintén nagyon-nagyon közel áll a szívemhez, hiszen a sírjától alig egy kőhajításnyira állt az az egyszerű, de már nem falusi, hanem egri családi ház, ahol kosztos-diák voltam az 1929-30-as iskolai évben. Nos, ennek a Gárdonyinak közismert szava, mindannyian ismerjük: „Ez a könyv a könyvek könyve, szegény ember drága gyöngye, boldog, aki rátalál.”

Az első századok mártíráktait olvasva megremeghet ma is a szívünk, ha olvassuk, halljuk, amikor máglyára hurcolták azokat a keresztényeket, akiknél a Bibliának akárcsak egy kis részét is megtalálták. Ezek a remegés legkisebb jele nélkül tették vallomásukat: Inkább mi égünk, hamvadjunk el, minthogy ezek a könyvecskék, a mi kedves könyvecskéink. Ők érezték, nekik nem kellett magyarázni, hogy a „biblion” szó becéző szava a „biblosz”-nak, a Bibliának, a mi aranyos, drága, szívünk öröme olvasmányunknak, napi lelki táplálékunknak. A Biblia ezeknek a kis könyvecskéknek az összessége. Ezt már az Egri Ciszterci Gimnáziumban tanultam, ahol elhatároztam, hogy ha nagy leszek, és az Úristen azt akarja, hogy ciszterci legyek, akkor első dolgom lesz magam köré toborozni hasonló gondolkodású, csendes, de nyitott szívű testvéreket, és elkészítjük a Zirci Bibliát, mégpedig az eredeti nyelvekből. Az ószövetségit a szent héberből, az újszövetségit pedig a kojné görögből. Akkor én már – lévén görög-latin szakos hallgató – a leendő görög-latin szakos tanár szemével is néztem körül a világban. S mi a legjobb, amire föl lehet használni ezt a képesítést, ha az Úristen megadja, hogy befejezhessem tanulmányaimat? Az Isten Igéjének szolgálatára. Hogy felérhessem én is, mint édesapám, a mestergerendára tett Bibliát.

Most visszatérek az első keresztényekre. Titokban őrizték a Bibliát az egyháziüldözések legkínzóbb, leggyötrőbb, embert próbáló ide-

jén. Ismétlem: titokban őrizték, nemcsak a kapott Eucharisziát, hanem a Bibliát is, és a Szentírást is ugyanolyan tisztelettel vették körül, mint az Oltáriszentséget – házuknak egyik rejtett zugában, egy fülkéjében, lehetőleg díszes fém vagy fa edényben. S a család esténként ugyanúgy mécesest gyújtott, mint ahogy mi is meggyújtottuk a gyertyánkat, amikor édesapánk levette a mestergerendáról a Bibliát. A család imádkozott, ájtatoskodást végzett, és hallgatott. Odahallgatott az Istenre, és azt kérte, amitől a legbölcsebb ószövetségi király, Salamon olyan bölcsé lett, hogy a rabbik szerint 3000 masalt, hasonlatot, képet, parabolát tudott mondani az Isten úr-ságára. Mi azt mondjuk, hogy Isten országára, és gondolunk valami nagy-nagy területre. Nem arról van szó. Az én hittanosaimnak is csak egyszer kellett elmondanom, hogy Isten országa annyit jelent: az Isten úrsága. Ha Isten az úr a kis lábujjam körmétől a fejem búbjának utolsó hajszáláig, akkor bennem él az Isten úr-sága, az Isten országa. Ezt kell nekünk megvalósítanunk, és akkor nem kell félnünk az ördögtől sem. Ezt egyébként a nagyanyámtól tanultam – akiről még lehet, hogy szólok ebben a beszélgetésben –, ő azt mondta, hogy abba a házba, amelyben tisztelettel őrzik a Bibliát, az ördög nem mer bemenni. Ott a Szentlélek az úr.

Kedves számomra ez a nap, amikor éppen erről a számomra nagyon kedves bibliai világról beszélek. Ez a beszélgetés szövetség-újító beszélgetés. Arról szól, hogy az ember hogyan szövi össze Istennel az életét, vagy bocsánat, inkább így kell mondanom: hogyan szövi össze Isten az emberrel a maga életét. Isten szövőszékén volt az élet 3-4000 évvel ezelőtt is, de ez akkor még más szövőszék volt. Ott volt az utolsó, mintegy 2000 évben is, ez azonban már egy másik, tökéletes szövőszék volt, hiszen velünk volt már a Megtestesült Isten, Jézus Krisztus, aki fogantaték a Szentlélektől, és születék Szűz Máriától. Állt már a legkiválóbb fa, az életfa, amit nem tud többé elrontani a rontás szelleme. Életet kapott a Szűz Mária-s test, az egyházanya-test, mint Jézus Krisztus teste, és maga a Szentlélek éltette ezt, az ő fogantató, életet indító, életet nevelő és célhoz irányító, vezető szelleme.

Különösen téli vacsora utáni bibliai esteiken édesapánk prófétává lett előttünk. Legalábbis mi ugyanolyan tisztelettel néztünk rá, mint

ahogy a választott nép a prófétákra nézhetett. Az ő korán megözvegyült édesanyjától tanult emlékeiből, többszörösen új és új pótlásokkal, kiegészítésekkel elmondta nekünk, elmagyarázta mindazt, amit később én a tanyasi kis óvodásoknak és általános iskolásoknak tanítottam, vagy éppen a teológiai tudományokkal birkózó, győzködő egyházmegyés papnövendékeknek, végül pedig a mi családi, ciszterci Szent Bernát Speciális Scola Caritatis diákjainak, ahová egy nagyon-nagyon építő, lelket tágító, perspektívát valóban az égig nyitó nyolc esztendő után kerülhettem.

A nyolc esztendő az én különleges magán-képzésem volt a Szentlélekkel – így mondhatnám –, azok az évek, amikor hivatalosan semmiféle papi szolgálatot nem végezhettem. Ne gondolja senki, hogy ez elveszett idő volt. Az Úr Isten csudálatos, rejtett kincseket adott nekem ebben a nyolc esztendőben. Ez a nyolc esztendős próbatétel az Úr Isten humora által ért véget, az illetékesek nem akarták még abbahagyni. 1956 után azonban a Magyar Püspöki Kar elnöke éppen az a kalocsai érsek volt, aki engem előbből ismert már, és megemlékezett rólam. Ő ugyanis azokat, akiket ötvenhatban az istentelenségért számadásra akartak vonni, és bizony-bizony nagyon féltetek, vigasztalta, erősítette és nem bántotta. Ezért ő később – jutalmul – három ilyen "közveszélyes", eltiltott szerzetes papot fölvehetett az egyházmegyéjébe. A három közül az egyik én lehettem.

A nyolc esztendőről ekkor írtam egy kis elmélkedést, tizenhat sűrűn gépelt oldalon: "A pap ereje civil szemmel." (Nemrégem találta meg valaki, nem én, mert nálam nem maradt meg semmiféle írásom. Arról gondoskodtak azok, akik úgy gondolták, hogy azzal tesznek jót önmaguknak, ha eltűntetik – ez talán ideig-óráig igaz is volt; vagy másoknak – ebben kétséges vagyok.)

„A pap ereje civil szemmel.” Évekig civil adófizetőként voltam hívó katolikus és civil munkás ebben-abbban a formában, a leggyümölcsözőbben az orosz tanári munkámban. Ott rejtett el számomra sokkal-sokkal több igazgyöngyöt a csudálatos humorú, minket, engem végtelenül szerető Isten. Sokkal több igazgyöngyöt, mint amennyit a szovjet mesék gyűjteményében találtam, és tanítottam is arról a vak tyúkról, amelyik a szemétdombon keresett és talált igazgyöngyöket. Mindezt a Szentírásnak köszönhetem, elsősorban édes-

apámon keresztül. Igaz viszont, hogy amit ő tudott, az édesanyjától tanulta, aki korán özvegyiségre jutott. Nem ment újra férjhez, a fiai nevelésére áldozta egész életét, és falunknak egyik legtiszteltebb előimádkozója, búcsújárás-szervezője, koszorúfője lett. És az egész falunak a mindenkin segíteni akaró és segíteni tudó Katala nénije. Katala. Érdekes: sehol másutt nem hallottam ezt, de a fél palóc szülőföldemen a Katalin beceneve így hangzott akkor: Katala. És ha nálunk valaki kiejtette ezt a szót: "Katala néni", akkor mindig a nagyanyámra gondolt. Áldott legyen emléke! Édesapámon keresztül százszor, ezerszer is legyen áldott az emléke! Én még ismertem: 1924-ben halt meg. Csak álltam ott, semmit se szóltam, nem sírtam, csak álltam a koporsója mellett: csodálkoztam. Isten így is tud építeni üdvösséget embereknek, családoknak. A mi családunknak különösképpen tudott. És hiszem, hogy másoknak is a hozzánk tartozókból, vagy akkori mi falunkból.

Édesapánkat az egész falu úgy ismerte, mint bibliás embert, jóllehet az egyik legszegényebb summás munkás volt. Ez annyit jelentett, hogy évenként fél esztendőre Eger mellől, a Bükk hegység lábától fél esztendőre elmentek summás munkára a Fejér megyei nagybirtokosokhoz, hogy a családnak megkeressék a téli kenyeret. Ha gondosak voltak és szorgalmasak, ebből még félre is tudtak tenni. Nos, ő tudott félretenni. És kapott is feleségül egy olyan leányt, mintha nagyon vagyonos lett volna. De az a leány szerencsére a falunak legkevesebbet beszélő, mindig-mindig éneklő derűje volt. Az én édesanyám.

(Szűz Máriát egyszer úgy próbáltam leírni egy elmélkedés során, hogy ő egy olyan asszony, aki sokkal többet énekel, mint beszél. Ez igaz is, hiszen a Szentírásban sokkal- sokkal több az, amit énekel, mint amit egyáltalán lejegyzett róla – nagyon gondos utánajárással – az a csudálatos doktor-orvos evangélista. Pedig ő 84 álló esztendeig, mióta megismerte Máriát, az ő igézetében élt, és lett az irgalmasság evangélistája – és a hagyomány szerint Szűz Mária képének megfestője. Ez természetesen csak legenda, szerintem semmiféle kép nem maradt fenn Máriáról. De szolgáltam Jánoshalma mellett Borotán, ahol szent Lukács a templom védőszentje, és ott bizony az oltárképen szent Lukácsot láthatjuk, előtte pedig a Boldogságos Szűzet,

aki elmondja mindazt, amit egyáltalán tudhatunk – viszonylag bőséggel – a Szentírásból Jézus Krisztus édesanyjáról.)

De most egy kicsit későbbre is szeretnék tekinteni. Nem csak én lettem szerelmese a Bibliának édesapánk élő példáján - később tudva meg, hogy a forrás a nagyanyám csudálatos Szűz Mária-s hite volt –, hanem egy, a rokonságunkból való fiatal asszonyka is. Azóta persze már megöregedett, és meg is halt, túl a 80. életévén, 3 évvel ezelőtt. De akkor, amikor fiatalasszony volt, valami számomra feledhetetlen dolog történt vele, amit élő tanúk mondtak el nekem. Egyszer Budapestre jött föl másokkal a szülőfalunkból, vonaton. Abban a fürkében, ahol ő is utazott, volt egy nagyon rátarti úriembernek öltözött személy, aki mindenképpen mutogatni akarta a tudományát. Kifejtette, hogy még mindig vannak olyanok, akik a Bibliát olvassák, amit olyan művelt ember, mint ő, már a kezébe sem vesz, mert hát ő hitetlen, és a tudományban hisz. Aztán mondott még a Bibliáról nagyon nagyon becsmérlő szavakat is, és senki nem mert hozzászólni. De a mi aranyos Marcsókánk – bocsánat, hogy a nevét kimondom – bátorságot vett:

"Édes Uram! Ha szabad így szólítanom! Szabad megkérdezni, hogy olvasta-e maga a Bibliát?" – "A Bibliát! Én? Egy hitetlen! Hova gondol? Azt csak az ostoba emberek olvassák." – válaszolt az illető. – Halott, dermedt csend támadt a fürkében. Kisvártatva megint csak a Marcsóka oldja a csendet: "Kedves, jó Uram! Sohase olvasta a Bibliát, kezében sem volt soha, és ilyen jól tudja, hogy mi van benne? Halvány fogalma sincs róla. Az ilyen embert a mi falunkban nem hitetlennek mondják, hanem tudatlannak, műveletlennek." – Ennyi volt az egész. Hosszú csend következett – és az úrnak öltözött emberarcú lény eloldalgott abból a fürkéből.

Bocsánatot kérek, hogy ezt így elmondtam – nagyon halkán, szinte el se akartam mondani. De ki kellett mondanom, mert ez megemlékezés a forrásról, arról, hogy miért vonzódok én annyira a Bibliához, és ha akármi nehézség fölmerül az életemben, miért az az első kérdés számomra, hogy mit szól ehhez az Isten – elsősorban a Bibliában. És ott megtalálom a választ. Olyan vigasztaló, olyan biztonságos ez.

Ne higgye azonban senki, hogy csak mi keresztények – vagy csak mi katolikusok – tudjuk a Bibliát ilyen nagyra értékelni. Szeretnék elmondani itt egy történetet, ami szintén az Úristen humorának egy fejezete. Tíz évig lehettem egy egyetemi városban, ami egyben püspöki város is volt, kispapoknak a Bibliába való bevezető felelőse. Nem úgy mondom, bibliikus tanár, hanem inkább így: Bibliát szerető, idősebb testvér. Mert lassan ők is rájöttek, hogy ez vagyok, és ezért tudtak igazán megnyílni. És nemcsak ők. Megtudta ezt a nagyon tiszteletre méltó és főképpen nagyon-nagyon művelt zsidó főrabbi is. Abban a városban messze földön híres zsinagóga állt, és messze földön híres rabbik szolgáltak benne. (Napjainkban – ezt az ottani rabbtól tudom, annyira pontosan, amennyire ő meg tudta mondani, amikor összebarátkoztunk, hogy kb. 400 hívő az, akit ők számolhatnak az Ószövetség szent hite követői között.)

Nos, először ő volt kíváncsi az én bibliamagyarázataimra, s eljött abba a templomba, ahol én a magyarázatokat tartottam. Később aztán én is el mertem menni az ő bibliamagyarázataira – nem csak udvariasságból, hanem őszinte érdeklődésből is. Az egyik magyarázatát, azt hiszem, nem fogom elfelejteni soha, akármennyire hosszúra nyújtja még az Úristen humora az én földi utamnak a sorát. Azt, amikor egyik Biblia magyarázatában az ábad caddík (elfogy az igaz, elfogynak az igazak) szentírási ígét magyarázgatta nagyon felkészülten, nagyon szimpatikus, mélységes hittel:

„Ugye, kedves hívő testvéreim, tudjátok, a mi régi, nagy rabbi elődeink természetesnek tartották és rajtuk keresztül a hívek is – ma már mintha elfelejtették volna ezt sokan közülünk –, hogy a Szentírás minden szavában ott rejlik az egyetlen egy igaz élő Istennek legalábbis a szíve dobogása, amit minden hívő izraelitának hallania kell, ha igazán hisz az egyetlen, igaz, élő Istenben. Ugye mindnyájan tudjuk, hogy a Krónikák könyve utolsó szavának utolsó betűje egy lámed (vajja`al: menjen haza, akit Istene szólít). Ezt a babiloni fogságban hallják a prófétától Kúrosz perzsa király felhatalmazása alapján a választott nép fiai. Tehát az utolsó betű egy lámed. Az első betűt mindnyájan ismeritek: `berésít`, az egy bét. Lámed–bét, olvasd össze: léb – szív. Az egész Szentírás Isten szíve dobogásának, nekünk szóló üzeneteinek – ha úgy tetszik, kódolt, de hisszük, hogy

általunk megfejthető üzeneteinek a gyűjteménye, hogy a szövetségünk megújuljon és élővé legyen, mint volt atyáinké."

Nem hiszem, hogy sok szót vétettem most el, mert ha nem is tudok már úgy emlékezni, mint régen, erre jól emlékszem. Mindezt én is hittem, tudtam, de ilyen képszerűen nem tudtam elmondani, mint ő, aki az Ószövetség prófétai nyelvében, a szent nyelvben otthonosabban mozog, mint én. Ismerjük a csodálatos magyar hitvallást: nyelvében él a nemzet, hazafias érzületünkben sokszor mondtuk ezt. De Istenről is igaz ez: Nyelvében él az Isten. Megtalálhatod őt minden teremtményében, de a legkifürkészhetőbben mégis csak az írott könyvvé lett Igében. Mert az Isten, hogy az ember szót értsen vele – hisz istenül nem tudunk megtanulni –, szólt, beszélt hozzánk emberül: azért ember lett Jézus Krisztusban. "És fogantaték Szentlélektől, születék Szűz Máriától...", és ő lett az egyedüli hiteles közvetítő Isten és az ember között, amint ezt szent Pál által mondja a Szentlélek a filippieknek. Azoknak a filippieknek, akikhez szent Pál az összes egyházak, egyházi közösségek közül a legmelegebb testvér-szívvvel ragaszkodott, akitől elfogadott testvéri adományokat. Rajtuk kívül nem fogadott el senki mástól.

Mindehhez hozzátehetnék még valamit, amiben az Úr Isten humorát tapasztaltam meg, hogy nem csak a szent héber nyelvben kellett elmélyülnöm, hanem az Újszövetség nyelvében is, még hozzá orosz tanár-elvtársként. Néhány hónapig Beloiannisban tanítottam, hivatalosan két nyelven, görögül és magyarul, valójában négy nyelven. Azért mondom, hogy 4 nyelven, mert a görög és a magyar mellett a macedont beszélte az a pásztornép, amelyik ott élt Beloiannisban – üzönten, számúzóten, hazájából kitoloncolva. A települést, amelyet külön nekik építettek, Görögfalunak is nevezték, ott található Ivánca és Ercsi között. Engem pedig, aki részt vettem minden örömeikben, bánatukban, teljesen befogadtak. Az is érdekes – csak mellékesen említtem –, hogy mitől lettem egyik napról a másikra híres a szemükben. Rájöttek, hogy amikor a gyerekek reggel az iskolába jönnek, az első kérdésem nem az, hogy "No, megtanultad a leckét, elkészítetted a házi feladatot?" – hanem "Efagetévé?", "Ettél már máma?" S akkor a gyerek fölívja a fejét: "Den!", "Nem! Semmit." – "Akkor gyere, egyél!" – Jézus Krisztus akkor nem volt eszemben.

Nem kellett. Jézus Krisztus kivetettségét éltem én is, és Jézus Krisztus örömeit kaptam meg érdemtelenül, ill. az Ő érdemei alapján. De csak azért, mert a Szentírást ők is értették, és én az ő nyelvükön is értettem. Ezért mondjuk, hogy nyelvében él az ember. Ezt mondom én is: ember-nyelven kell megtanulnunk, nemcsak zsidóul és görögül, hanem emberül is. Isten nyelvén nem tudunk. Azt csak mímelni tudjuk. Jézus azt mondja: Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, legyen az én követőm. És akkor egyek leszünk, mint ahogy én és az Atya egy vagyunk, ti is egyek lesztek velem.

Elnézést kérek a rapszódikus és szinte már nagyon érzelmekkel teli beszédre váltó emlékezőm miatt. S talán érdekel valakit, hogy hogyan próbáltam sokszor megfogalmazni azt az életszabályt, amely nekem személyre szóló szabály – hiszem azonban, hogy ez olyan póló, amit mindenki viselhet, fiatal, öreg, férfi, nő, keleti-nyugati ember egyaránt, viselhet hívő, sőt a hitetlen is. Mert csodát tehet velünk, ha viseljük. Ez a szabály így hangzik:

Az élő Isten – az "élő" jelző az ószövetségi prófétáknál soha el nem hagyható jelző Izrael Istenére – az élő Isten az, aki mindig szeret. (A mostani pápánk első nagy enciklikája is ezt mondja: Isten a szeretet. Nem ő találta ki. A Szentlélek sugallotta neki Jánoson, a szeretet evangélistáján keresztül.) Nos, én így fogalmaztam meg ezt – és ezzel fejezem be hosszúra nyúlt beszélgetésünket: Csak az él, akiben Isten él. (Ez így kemény beszéd.) Csak az él, aki szeret. De csak az szeret, aki mindent odaad. Ezt mondja a mai evangélium is, és a szentmisében erről fogok prédikálni. A minden azonban Istené. Csak az Istené lehet a minden. Légy egy velem! Add őt, a forrást, amelynek cseppje vagy! Áradj, légy óceánná, te kis patak, hiszen tudod, csak az él, aki szeret, és csak ad, csak ad...

Köszönöm. De sokszor mondták nekem görög testvéreim – mindig melegszik a szívem ha rá gondolok: Evcharisztó! Evcharisztó kalá! Köszönöm. Köszönöm szépen! Köszönöm szépen ezt az egyoldalú beszélgetést is.

VÉ: Köszönjük szépen a Mária Rádió hallgatóinak nevében Károly atyának, hogy megosztotta velünk életének a tapasztalatait és talán nem is csak a tapasztalatokat, hanem azokat a kincseket is, amelyek begyűltek a kamrájába a munkás évek alatt.

Tarjányi Béla

Az egyházi rend eredete

Ismeretes, hogy Jézus elfogadta a zsidó vallási intézményeket, nem kérdőjelezte meg a papság, a főpap szerepét és jelentőségét, részt vett a zarándoklatokon, a templomi imákon, ünnepeken. Az apostolok, amikor és amíg Jeruzsálemben voltak, ugyanígy magukénak tekintették mindazt, ami a jeruzsálemi templomban történt. „Péter és János felmentek a templomba a kilencórai imádság idején...” – írja az Apostolok Cselekedetei (3,1), amikor a két apostol meggyógyítja a bénát. A jeruzsálemi hívek „naponta egy szívvel-lélekkel ott voltak a templomban”, olvassuk az első keresztényekről (Csel 2,46). Majd pedig: „mindnyájan egy szívvel voltak együtt Salomon csarnokában...” (Csel 5,12) Pál megtérése után a templomban imádkozik (Csel 22,17), a harmadik térítő út után pedig Jeruzsálembé érkezve bemegy a templomba, és bejelenti fogadalmát a zsidó illetékeseknek (Csel 21,26). Nap mint nap elmegy a templomba, amint ezt a következők mutatják („mikor a hét nap már lassan letelt, meglátták őt a templomban, 27.v.). Köztudott, hogy ifjabb Jakab, a jeruzsálemi ősegyház vezetője buzgón és a zsidók számára is példászerűen végezte a vallási gyakorlatokat.

Mindezt pedig tették annak ellenére, hogy a templomi részvétel összeütközésekhez vezetett. Jézust a főpap és a főtanács parancsára fogják el és ítélik halálra, Pétert és Jánost elfogják, megvesszőzik és börtönbe zárják, Jakab apostolt kivégzik, Pált orvul meg akarják gyilkolni, ifjabb Jakabot pedig megkövezik. Ennek ellenére amíg a templom állt, amíg a zsidó papság végezte a szertartásokat, addig Jézus követői sajátjuknak tekintették a templomot, a templomi kultuszt, és nem beszéltek saját, külön papságról.

A templom lerombolása, a templomi istentisztelet és áldozatok bemutatásának megszűnése teljesen új helyzetet teremtett. Erre az időre tehető a Zsidóknak írt levél megszületése, amely a – mondhatni – papság és kultusz nélkül maradt keresztény közösség számára gyökeres és logikus megoldást jelentett. Ez pedig nem volt más, mint

Krisztus papi mivoltának felismerése, bemutatása, és ezáltal az új, keresztény papság létalapjának felismerése, bemutatása és tudatosítása.

A Zsidóknak írt levél szerzője Jézus alakjában egy egészen új vonást tár elénk. A tanítványok hitének alapja a Jézusban közvetlenül megtapasztalt isteni valóság. De mint ahogy a János-evangéliumban Jézus mondja: "Még sok modanivalóm volna számotokra, de most még nem tudjátok elviselni. Amikor pedig eljön az igazság Lelke, ő elvezet majd titeket a teljes igazságra" (Jn 16,13) –, ezt a megtapasztalt isteni valóságot nem értik még teljesen, ez fokozatosan bomlik ki a Szentlélek közreműködésével az idők folyamán. Ennek a megértési folyamatnak a része, amikor felismerik Jézus főpapságát. Jézus követői felismerték, hirdették és hangsúlyozták Jézus Messiás-voltát (ld. Máté ev.), hangsúlyozták, hogy ő a Szabadító, aki megmenti a kitaszítottakat és a bajbajutottakat (ld. Lukács ev.), és rámutattak, hogy ő az Isten öröktől létező, egyszülött Fia (Pál, János). Mindezt vallja és hirdeti a Zsidóknak írt levél szerzője is: Jézus az Isten egyszülött Fia (Zsid 1,1–14), Isten dicsőségének kisugárzása és lényegének képmása (Zsid 1,3), Isten társa a teremtésben és a világ feletti uralomban (Zsid 1,2; 2,8). A szerző azonban tovább lép, és egy új vonatkozást ismer fel Jézus művében: bemutatja Jézust, mint az egyetlen, igazi és örök Főpapot.

Jézus több az angyaloknál, mert ők csak szolgák (Zsid 1,5–14), Jézus azonban Fiú; nagyobb Mózesnél, aki szintén csak szolga volt, és népét nem tudta elvezetni az ígélet földjére (3,1–4,10). Jézus viszont, mint az Újszövetség Főpapja, örök üdvösséget szerzett azoknak, akik engedelmeskednek neki. Olyan Főpap ő, aki részese lett kísértéseinknek és gyöngeségeinknek; akit nem ember, hanem maga Isten emelt a főpapi méltóságra Melkizedek rendje szerint (4,14–5,10). Nem véletlen, hogy a Zsidó levél szerzője Melkizedekre vezeti vissza Jézus főpapságát, mivel Melkizedek az egyetlen olyan ószövetségi személy, akit a Magasságbeli papjának neveznek, anélkül, hogy származása szerint a Mózes által kiválasztott ároni-levita papsághoz tartozna, mint ahogy Jézus sem származott papi családból. Melkizedek időben megelőzi az ároni papságot, ősi, tehát ősiségénél fogva rangban felette áll az ároni papságnak. A Zsidó levél szer-

zöje a felismert igazságot, ti. hogy Jézus a legfőbb főpap, az Ószöv. alapján így tudja alátámasztani, megmagyarázni a hívők számára. Jézus áldozatisága csak egy aspektus a megváltás művében. A Zsidó levél szerzője számára csak mint új felismerés válik hangsúlyos, központi és kiemelt gondolattá, de ezzel nem akar egyebet, mint egy új vonással gazdagítani a már eddig megismert-felismert Jézus-arcot. Jézus áldozatisága, főpapsága nem írja felül az eddig felismerteket, hanem kiegészíti.

Jézus főpapsága magasabb rendű az ószövetségi főpapságnál, mert Jézus nem a testi leszármazás törvénye alapján lett főpappá, hanem a halhatatlan (isteni) élet erejéből; a régi főpapok meghaltak, Jézus viszont soha nem hal meg; Jézus nem gyarló, bűnös ember, neki nem kell saját vétkeiért áldozatot bemutatnia; Jézus nem a mulandó és tökéletlen szövetséget szolgálja, hanem a véglegest, a tökéletest.

Miként Jézus főpapsága, úgy az ő áldozata is tökéletes. Ezt nem kell megismételni, mert Jézus „saját magát adta tiszta áldozatul Istennek”, „nem a bakok vagy borjak vérével, hanem saját vérével lépett be egyszer s mindenkorra a szentélybe, és örök megváltást szerzett” (9,14.12).

Amikor a Zsidóknak írt levél szerzője rámutat, hogy Jézus az egyetlen, igazi, örök Főpap, ezáltal az új, az ószövetségi intézményektől független keresztény papságot és liturgiát (kultuszt) is legitimizálja. A kereszténység ugyanis, miközben levált a zsidóságról, valójában papság és templomi kultusz nélkül maradt. Szükségszerű volt, hogy új kultusz és új papság szülessék. Ez meg is történt: a kultusz helye és formája az „emlékezés” (kenyértörés, agapé) lett; a papság szerepét (funkcióját) a kultikus cselekmények eleve adott vezetői, a helyi „vének” (presbiterek) vették át. Az ószövetségi emlékek és a zsidósághoz fűző kötelékek természetes alapjául szolgáltak az összehasonlításnak, a zsidósággal szemben a saját kultusz és a saját papság tudatosításának, (belső) legitimizálásának.

A Zsidóknak írt levél egyedülálló dokumentuma annak, hogy a kereszténység a zsidóságtól való elszakadás útján hogyan tette meg az utolsó, döntő lépést: Jézusra, mint egyetlen, örök Főpapra tekintve, a keresztihalált mint egyszeri, tökéletes és tiszta áldozatot értékel-

ve teológiailag is megalapozta saját külön kultuszát és a keresztény papság intézményét. Mindez – vagyis a teljes elszakadás és a tudatos teológiai megalapozás – csak Jeruzsálem pusztulása és a zsidó kultusz megszűnése után vált lehetségessé és szükségessé.

A Zsidó levél új meglátásait olvasva nagyon fontos számunkra, hogy feltárjuk ennek a Krisztus-vonásnak az előzményeit Jézus szavaiban és az ősegyház gyakorlatában. Az alapos vizsgálódás fényt derít arra, hogy Jézus papi mivoltának felismerése – és ezzel együtt a papság intézményének megjelenése – teljesen jogos és szükségszerű, mert visszavezethető Jézus intézkedéseire és az induló egyház kezdetétől fogva megfigyelhető gyakorlatára.

1. Jézus szándéka, intézkedései

A legalapvetőbb és mindent eldöntő kérdés ezzel kapcsolatban az, hogy vajon történt-e Jézus által kiválasztás, elkülönítés, sajátos hatalomátadás? Az ő döntése folytán az őt követők széles rétegéből kaptak-e egyesek sajátos megbízatást, feladatot, hatalmat, részesültek-e egyesek kiemelt módon az ő küldetéséből és hatalmából?

A válasz egyértelműen igen. A szinoptikus evangéliumok apostol-meghívás történetei következetesen tanúsítják, hogy a leendő apostolokat Jézus „látta meg” és hívta el, nem ők jelentkeztek apostolnak (Mk 1,16.19; 2,13). A Tizenkettőt Jézus „választja ki” – az eredeti szöveg szerint „létrehozta”, „teremti” (vö. gör. epoiésen, Mk 3,14.16), hogy „vele legyenek”, és „hatalmat ad nekik”, hogy hirdessék az igét és kiűzzék az ördögöket (14-15.v.). Ők azok, akik előtt feltárja Isten országa titkait (Mk 4,11), míg a többiekhez csak példabeszédekben szól; nekik mondja el háromszor, hogy szenvedni fog (8,31; 9,32; 10,32-33). Jézus kilétének felfedése a három kiváltságos tanítvány előtt történik (Mk 9,2), csak ők lehetnek tanúi bizonyos csodáknak (pl. Jairus leányának meggyógyítása, Mk 5,37) és az utolsó éjszaka gyötrelmeinek (Mk 14,33). A Tizenkettőt kettesével elküldi, és ehhez a küldetéshez felruhazza őket megfelelő hatalommal (Mk 6,7-13). Visszatérésük után meghallgatja beszámolójukat és elvonul megpihenni – egyedül velük (Mk 6,30-32).

Ezeket a szinoptikusok által közösen tanúsított részleteket Máté kiegészíti a Péter elsőségére vonatkozó emlékkel (Péter vallomása, ő

a szikla, amelyre az Egyház épül, a neki adott oldó-kötő hatalom, Mt 16,18-19). Lukács beszámol arról, hogy Jézus kiválasztott és elküldött hetvenkét tanítványt is (Lk 10,1-12), elmondja, hogy Jézus rendszeresen oktatta a tanítványokat külön is (Lk 11,8-13; 12,1-53), nekik tanította meg a Miatyánkot (11,1-4), és az utolsó vacsora alkalmával ezt mondta nekik: „Tegyétek ezt az én emlékezetemre” (22,19). Végül János arról tanúskodik, hogy Jézus külön imádkozott tanítványaiért, és külön azokért, akik az ő szavukra hinni fognak (Jn 17,9-19). Jánostól tudjuk meg azt is, hogy Jézus átadta az apostoloknak a Szentlelket (rájuk lehelt), mindegyiküknek megadta a bűnbocsátó hatalmat, és saját küldetését továbbadta nekik (Jn 20,21-23).

Bár az evangélisták leírásai, amelyek bemutatják Jézus tevékenységét és intézkedéseit, visszatükrözik saját koruk és konkrét közösségük felfogását és viszonyait is, ennyi részlet láttán aligha lehetne azt mondani, hogy a hívek köréből egyesek kiválasztása, elkülönítése, különleges hatalommal és sajátos küldetéssel való felruházása nem Jézus rendelkezése, nem az ő szándéka szerint történt és történik az egyházban. Jézus igenis különböző feladatok végzésére rendelt egyeseket, és a többiektől megkülönböztetett módon és mértékben bízta meg őket az egyházban sajátos tisztségük betöltésére. Ezek a jézusi intézkedések képezték és képezik a további fejlődés alapját, egyben a papság intézményének tudatos és körülhatárolt megjelenésének kiindulópontját.

2. Az ősegyház élete

Az ősegyházban fokozatos fejlődést figyelhetünk meg, melynek során lassanként konkretizálódnak, egyre inkább körülhatárolódnak az egyes szerepek, megbízatások az egyházban, és ezzel együtt megjelennek az új elnevezések is: a „preszbiterosz”, az „episzkoposz” és a „diakonosz”. Ezek közül az első és legfontosabb a „presbiter”. Jeruzsálemben a döntéseket rendre „az apostolok és a presbiterek” hozzák (Csel 15,2.4.6.22.23.41; 16,4), az antióchiai egyház adományát is a „presbiterek” veszik át (Csel 11,30), és Pál is Jakab és „a presbiterek” előtt jelenik meg harmadik útja után, hogy tisztázza magát (Csel 21,18). A térítő utak során Pál és kísérei az egyházak élére „presbitereket rendeltek” (Csel 14,23). Ezt a feladatot kell vé-

geznie Krétán Títusznak is (Tít 1,5-6). Az 1 Tim 5,17 a presbiterekről már mint általánosan ismert egyházi tisztségről beszél, és meg szabja a tisztség betöltésének feltételeit (vö. Tít 1,6). Döntő újdonság, hogy míg az „apostol” elsősorban vándortanító, addig a „presbiter” már ’rezidens’, helyhez kötött tisztségviselő. Megfigyelhető a feladatok megosztása is: az 1 Tim 5,17 szerint vannak köztük, akik „az igehirdetést és a tanítást végzik” – tehát vannak olyanok is, akiknek más a feladata (pl. a szertartások vezetése, a közösségi élet, az anyagi ügyek, szociális munka irányítása stb.).

A „diákonus” a másik leggyakrabban említett tisztség az ősegyházban. A megjelölést Pál alapvetően „szolga, munkatárs” értelemben használja, és gyakorta nevezi így mind önmagát (2 Kor 3,6; Kol 1,23.25 stb.), mind munkatársait: Főbét (Róm 16,1), Tichikuszt (Ef 6,21; Kol 4,7); Epafrászt (Kol 1,7), és Timóteust (1 Tessz 3,2). De arról is tanúsodik, hogy a kifejezés az ő korában már meghatározott tisztséget is jelöl: Filippiben „episzkoposzok és diákonusok” állnak az egyház élén (Fil 1,1). Az 1 Tim 3,8-13-ban pedig a diákonustisztség betöltésének feltételeiről olvashatunk. – Ezen tisztség kezdeire vonatkozóan hagyományosan az Apostolok cselekedetei 6,1-6-ot szokás említeni. Ezzel kapcsolatban szükséges azonban két dolgot pontosítani. – a. Valószínűleg nem ők voltak az első diákonusok az egyházban: kiválasztásuk kiváltó oka az volt, hogy a görögök („hellének” = szórvány-zsidó származású keresztények) özvegyeinek gondozását elhanyagolták. Tehát a helybeliek özvegyeiről kielégítő gondoskodás történt – valószínűleg más, korábban kiválasztott ill. megbízott szolgálattelvők által. – b. Az „első diákonusok” nem csak a rászorulókat gondozták, hanem teljes körű apostoli munkát végeztek: az egyikük, István „telve kegyelemmel és erővel, csodákat és nagy jeleket művelt...” „Felléptek egyesek... és vitatkoztak Istvánnal, de nem tudtak ellenállni bölcsességének és a Léleknek, amely által szólt” (Csel 6,8-10).

Az „episzkoposz” – „püspök” az Apostolok cselekedeteiben nem szerepel, az apostoli levelekben pedig éppen, hogy csak megjelenik. A filippi egyház élén az „episzkoposzok és diákonusok” állnak (Fil 1,1), az 1 Tim 3,1-7 a tisztség betöltésének személyi feltételeit részletezi, a Tít 1,7-8 pedig emellett arról is tanúskodik, hogy a „püspök”

legfőbb feladata a hiteles tanítás hirdetése és védelme. A püspök, mint egyszemélyi, legfőbb vezető, az Újszövetségben még nem szerepel.

3. Közös vonások Jézus környezetében és az ősegyházban

a./ Hármastagozódás, három fokozat – Jézus meghirdeti az örömhírt, az Isten Országának kezdetét, ennek kibontakoztatásán, megvalósításán fáradozik. Ennek az új valóságnak, új közösségnek a megvalósítása, létrehozása az ő legfőbb célja. Céljának megvalósításához munkatársakat keres, hív, választ ki, megosztja velük küldetését és hatalmát. Intézkedései folytán ezen a téren hármastagolódás figyelhető meg: Jézus, mint a legfőbb tanító, a 12 apostol, mint a legfőbb letéteményesek és elsődleges munkatársak (akik „vele vannak”, akik előtt feltárja Isten Országának titkait, és akik minden tetteinek tanúi), és végül a hetvenkét tanítvány. Az apostoli korban az apostolok és tanítványaik a legfőbb letéteményesek, a presbiterek az egyes egyházak, közösségek vezetői, irányítói (köztük a „felügyelők”, a „püspökök”), és végül szolgálattelvő „diákonusok”.

b./ Felülről származó kiválasztás, hatalomátadás, küldetés – Jézus művének folytatóit Jézus maga hívja meg, ő választja ki, hatalmazza fel és küldi őket, és ugyanezt teszik az apostolok is az ő munkatársaikkal. A szinoptikus evangéliumokban minden esetben Jézus „látja meg”, ő hívja meg a leendő apostolokat (Mk 1,16p: Simon és András; 1,18p: Jakab és János; Mk 2,14p: Lévi). Ő választja ki (szó szerint: „teremti meg”) a Tizenkettőt, ő ruházza fel őket megfelelő hatalommal, ő bízza meg őket az örömhír hirdetésével (Mk 3,13-19p). S amikor kettesével elindulnak, ez is Jézus külön megbízásából történik (Mk 6,7-12). Ha valaki maga jelentkezik tanítványnak, ő ezt inkább elhárítja (pl. a gerázai megszállott, Mk 5,18-19). Jézus emeli ki Pétert a többiek sorából, és ő ruházza fel őt a legfőbb oldó-kötő hatalommal (Mt 16,18-19). Kiválaszt és küld hetvenkét tanítványt is, s megbízza őket az örömhír hirdetésével (Lk 10, 1-12). A feltámadás után a Tizenegy Jézustól kapja végső küldetését „minden néphez” (Mt 28,18-20), illetőleg az általa küldött Szentlélektől (Csel 1,8 vö. Jn 20,22). Pál apostol is sokszor hivatkozik arra, hogy őt Jézus választotta ki, Jézus hívta meg, és tőle kapta apostoli hatal-

mát és küldetését. Az ősegyházban ez a gyakorlat folytatódott, a felülről jövő kiválasztás, hatalomátadás és küldés. Így történt Mátyás kiválasztása (Csel 1,15-26: sorsvetéssel Istenre bízzák a döntést), a hét diakonus kiválasztása kézföltétellel (Csel 6,1-6), Péter és János szamariai küldetése (Csel 8,14: a küldők „az apostolok, akik Jeruzsálemben voltak”), valamint Barnabásé és Saulé (Csel 13,2-3: a Szentlélek sugallatára történik, a megbízást kézföltétellel kapják). Pál és tanítványai, amikor végigjárják az egyházakat, „böjtölve és imádkozva presbitereket rendeltek számukra” (Csel 14,23). A pasztorális levelek mutatják, hogy a hatalomátadás ill. küldés gesztusa, a kézföltétel általános gyakorlattá vált (1 Tim 4,14; 2 Tim 1,6). A Zsid 6,1-2 pedig arról tanúskodik, hogy a „kézföltétel” (=hatalomátadás, „felszentelés”) éppoly alapvető fogalom már az egyházban, mint a megtérés, a hit, a halottak feltámadása és az utolsó ítélet.

c./ Az igehirdetés elsődlegessége – A kiválasztás és hatalomátadás azért történik, hogy valaki a felülről jövő megbízás alapján hitvatásson Jézus művét folytassa. Ezt az egyes szövegek többféleképpen fogalmazzák meg ill. érzékeltetik. A kiválasztottak feladata Jézust „követni”, „vele lenni”, a gyógyítás, a démonok kiűzése, az oldás-kötés, a bűnbocsánat, a keresztelés, de ide sorolható a liturgikus „emlékezés” is (Lk 22,19), valamint az egyházszervezés (pasztorális levelek). De a legalapvetőbb és leggyakrabban előforduló feladat az örömhír hirdetése, a tanítás (Mk 3,14p; Mk 6,12: a bűnbánat hirdetése; Lk 10,9; Mt 28,19-20; Lk 24,47: a megtérés hirdetése; Csel 1,8: tanúságtétel Jézusról; Csel 1,22: tanúságtétel a feltámadásról). Még István is tanít, s a tanítás miatt szenved vértanúhalált, jól lehet őt társaival együtt a rászorulóknak szolgálatára, gondozására választják ki az apostolok. Mindebből világosan látható, hogy a kiválasztottak legfőbb feladata az örömhír hirdetése: a jézusi tanítás továbbadása és a Jézusról szóló tanúságtétel.

4. Jézus művének legfőbb letéteményesei és folytatói – a papi rend tagjai

Mindezek alapján nyilvánvaló, hogy Jézus által kiválasztás, elkülönítés, sajátos hatalomátadás történt. Az ő döntése folytán az őt követők széles rétegéből egyesek sajátos megbízatást, feladatot, ha-

talmat kaptak, egyesek kiemelt módon részesültek az ő küldetéséből és hatalmából. Ez a Jézus által megkezdett gyakorlat folytatódott az ősegyházban, amikor az apostolok továbbadták ezt a küldetést és hatalmat tanítványaiknak ill. az egyes közösségek, helyi egyházak vezetőinek. Úgy is fogalmazhatunk: az egyházban vannak meghatalmazott küldöttek, vezetők – és vannak vezetettek. Vannak tanúk – és vannak, akik az ő tanúságtételüket elfogadják, és eszerint hisznek, gondolkoznak, élnek. Vannak, akik Jézus küldetését Isten (Jézus) megbízásából folytatják – és vannak, akik e küldetés jótéteményeiből részesülnek.

Hogy azokat, akik az egyházban Jézus művét felülről kapott megbízás és felhatalmazás birtokában hivatalból végzik, végül papságnak, papi rendnek nevezzük, az a későbbi (fogalmi) fejlődés eredménye. Ezen az úton az első, döntő lépést a Zsidóknak írt levél szerzője tette meg, aki Jézus prófétai, királyi mivolta helyett az ő papi szerepére mutatott rá az ószövetségi előzmények tükrében, ezt állította a középpontba. Ezt természetesen meg kellett előznie annak, hogy Jézus művének mondhatni csúcspontjának, a kereszthalálnak Jézus követői felismerjék az áldozat-voltát.¹ Ha Jézus legszembetűnőbb tette a kereszthalál által Istennek bemutatott áldozat, akkor ő az igazi Főpap, következőképpen azok, akik az ő művét az ő megbízásából folytatják – és „kiegészítik” az ő szenvedését² – részesülnek az ő papságából, azaz maguk is papok, az újszövetségi papi rend tagjai.

Ennek a rendnek a feladata mindenekelőtt az örömhír hirdetése, Jézus tanításának továbbadása, értelmezése és elmélyítése. Természetes, hogy Isten (Jézus) akaratából ők a közösség vezetői, szerve-

¹ Az evangéliumok tanúsága szerint ez az értelmezés Jézusra vezethető vissza: „Jézus az utolsó vacsorán a kehelyhez fűzött értelmező szavakkal még egyszer megerősíti egyedülálló igényét a bűnbocsánat közvetítésére, sőt halálának eseményét és önkéntes elfogadását is ennek a közvetítésnek a távlatába helyezi. Halála is Isten bocsánatának, kiengesztelődésének a közvetítője, eszköze lesz.” (Puskás Attila, Jézus üdvözítő halála mint áldozat, MÉRLEG, 2006/2-3.sz., 206.o.)

²Kol 1,24-26: Most pedig örömet szenvedek értetek, és kiegészítem testemben azt, ami hiányzik Krisztus szenvedéseiből, testének, az egyháznak javára, amelynek én szolgálja lettem az Istentől értetek kapott tisztségnél fogva, hogy teljesen érvényt szerezzek Isten ígéjének, a titoknak, amely századok és nemzedékek óta el volt rejtve, de amelyet most nyilvánkoztattott szentjeinek.

zői, irányítói is, és a közösség új kultuszának³ hivatott megvalósítói: a kegyelmi eszközök (szentségek) kiszolgáltatása, Krisztus áldozatának újra megjelenítése.

5. Az apostolok kora után

Az apostoli kort követően az apostolok és közvetlen apostoltanítványok helyébe a presbiterek közül kiemelkedő „püspökök” lépnek, mint az igaz tanítás legfőbb letéteményesei. A presbiterek vezetik az egyes közösségeket, és mellettük, irányításuk alatt szolgálnak a diakonusok.

A Didakhé „püspökök és diakonusok” szenteléséről beszél: „Kézföltétellel válasszatok magatoknak az Úrhoz méltó püspököket és diakonusokat, szelíd és nem pénzéhes, igazmondó és kipróbált férfiakat; ők látják el ugyanis nektek a tanítók és próféták szolgálatát” (Didakhé 15,1, ld. Vanyó L. szerk., Apostoli Atyák, Ókeresztény Írók 3., 100.o.). Római Szent Kelemen ugyanígy: Az apostolok „miután a különböző vidékeken és városokban hirdették az igét, előjárókat állítottak mindenütt..., püspököket és diakonusokat, azok számára, akik hinni fognak” (1 KorKel 42,4 ld. Vanyó L. szerk., Apostoli Atyák, Ókeresztény Írók 3., 130.o.). Nem véletlen, hogy Szent Kelemen ezt írja: „Felajánlásainkat, és a szent cselekményeket gondosan végezzük, mert (Jézus) parancsaiban nem hanyag és rendetlen módon hagyta ránk, hanem meghatározott időre és órára. Meghatározott helyen, és meghatározott személyek által akarta ő ezeket végeztetni... Adottak voltak ugyanis a főpapnak a maga szent cselekményei, ugyanígy a papoknak is megvannak a nekik rendelt feladataik, a leviták számára az előírt szolgálataik, és a néphez tartozó embert is kötik a nép számára előírt rendelkezések.” (1 KorKel 40,2-5, ld. Vanyó L. szerk., Apostoli Atyák, Ókeresztény Írók 3., 129-130.o.) – Végül Antióchiai Szent Ignác: „A püspök Isten helyettese, a presbiterek pedig az apostolok tanácsa helyét foglalják el, a számomra oly igen kedves diakonusokra Jézus Krisztus szolgálata van

³ „Jézus a templomi kultusszal szemben – ahelyett és annak igazi alternatívájaként – az utolsó vacsorán új kultuszt alapított az Isten országa végleges eljöveteleig tartó időre. A kehelyszavakban megjelenő „szövetség”, ill. „új szövetség” kifejezés ezt az új, Jézus által alapított kultuszt, az eucharisztia ünneplését jelentené.” (Gerd Theissen – Anette Merz, *Der historische Jesus*, Göttingen, 1997, 359-388).

bízva” (ad Magn. 6,1, ld. Vanyó L. szerk., Apostoli Atyák, Ókeresztény Írók 3., 172.o.).

Mindez a Jézus által kezdett és az apostolok által továbbvitt gyakorlat egyenes folytatása. A kiválasztottak papi mivoltának tudatosulása még további fejlődés eredménye volt, ezt követte a „pap” (sacerdos) megjelölés használatának elterjedése.

Józsefet eladják testvérei (G. Doré grafikája)

É l ő I g e**BIBLIAISKOLA****Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat****József története – Ter 37,1-50,26****A.) Alapgondolat**

A Teremtés könyve Jákob családtörténetével fejeződik be, ennek befejező része József története, amely sok egyéni vonást hordoz. A József-történet a Teremtés könyvének egyik legérdekesebb, mélylélektani megfigyelésekben gazdag része, amely hidat képez az ősatyák Kánaánban játszódó története és az Egyiptomból való kivonulás között és magyarázatot ad arra, hogy hogyan került a választott nép az egyiptomi rabszolgaságba. József története felhívja figyelmünket Isten működésére, hogy minden emberi bajon keresztül mégis mindent jóra tud fordítani. Háromszor két álomban ismerteti terveit, és megvalósításukba belevonja a felelősen cselekvő embert. József felismeri ezeket az isteni akaratokat, és megvalósítja őket az adott gazdasági-politikai térben.

B.) Szentírási szöveg: Ter 37,1-50,26

C.) Bevezetés

1.) A József-történet felépítése

37 József és testvérei

- 1-2 Bevezetés a Jákob-történet befejező része
- 3-11 Veszekedés József és testvérei közt
- 12-17 Átmenet: a mezőn
- 18-30 A testvérek büntette Józseffel (Rúben-Júda)
- 31-35 A testvérek megtévesztik az apát
- 36 József eladása Egyiptomba

38 Júda és Támár (a Jákob-történet kiegészítése)

- 1-11 A családfa bevezetése
- 12-26 Júda és Támár
- 27-30 A családfa befejezése (lezárása)

39 39 - 41 József felemelkedése Egyiptomban

- 39 József felemelkedése és bukása, gazdájának felesége
- 40 József megfejtí a tisztviselő álmát
- 41 A fáraó álma és József felemelkedése
 - 1-7 A fáraó két álma
 - 8-13 A főpohárnok vallomása: álmának beteljesedése
József szavai szerint
 - 14-24 József a fáraó elé kerül, és az elmeséli az álmát
 - 25-46 József megfejtí az álmot, a tanács, és József felemelkedése
 - 47-57 A küldöttek megérkezése. József fiai.

42 42 - 45 József és testvérei

- 42 A testvérek első egyiptomi útja
 - 1-5 Az éhínség. Indulás és út Egyiptomba.
 - 6-24 Az egyiptomi események miatt Simeonnak ott kell maradnia
 - 25-38 Visszatérés és megérkezés az apához
- 43 A testvérek második útja Egyiptomba
 - 1-15 A testvérek indulása. Benjámint is magukkal viszik.
 - 16-34 A testvérek egyiptomi tartózkodása
 - 16-25: A testvérek a ház felügyelője előtt
 - 26-34: A testvérek a ház ura előtt

- 44 *A pohár*
1-17 A testvérek a ház felügyelője és József előtt
18-34 Júda beszéde és ajánlata
- 45 *József megismerteti magát testvéreivel*
1-8 József felfedi kilétét testvérei előtt, és értelmezi az eseményeket
9-13 Küldés az apához
14-24 Köszöntés, megajándékozás, elbúcsúzás a testvérektől
25-28 A testvérek visszatérése az apához
- 46 *46 - 50 A Jákob és a József-történet befejezése*
- 46 1-30: *Jákob útja Egyiptomba. József viszontlátása*
1-5a Az út kezdete és Isten megjelenése
5b-7 Jákob családjának indulása
8-27 Jákob fiainak neve
28-30 Megérkezés Gósenbe, viszontlátás az apával
- 46, 31 - 47,28: *József gondoskodik családjáról, Jákob megáldja a fáraót*
- 46, 31 - 47,6. 11.12. 27a : József gondoskodik családjáról
- 47, 7-10 Jákob megáldja a fáraót
- 47, 11 27b. 28: Letelepedés és gyarapodás Egyiptomban, Jákob öregsége
- 47, 13-26 Az ötöd bevezetése Egyiptomban
- 47, 29-31; 48 és 49: *Jákob utolsó kívánsága*
- 47, 29-31 (48,21.22) Jákob kérése, hogy Kánaánba temessék
- 48, 1-2. 8-12 (13-20) Jákob megáldja József fiait
- 48, 3-6(7) Jákob örökbe fogadja József fiait
- 49, 1-27 Jákob áldása
- 49, 28-33; 50,1-14: *Jákob halála és temetése*
- 49, 28-33 Jákob halála
- 50, 1-3 Siratás és balzsamozás
4-11 Temetése Kánaánban
12-13 Jákobot a fiai Makpélában eltemetik
14 József visszatérése Egyiptomba
15-21 A vétek beismerése
22-26 Epilógus: József megöregedése és halála
-
-

2.) József története közismert és kedvelt az ószövetségi történetek között. Hálás téma a feldolgozásra, sokféle probléma kifejtésére, feldolgozására alkalmas (nem véletlenül vált művészi feldolgozások kedvenc témájává, melyekből csak két nagyon ismertre, Rembrandt és Th. Mann művére utalunk):

szülő-gyerek kapcsolat: a kedvenc, a libling, (Jákobnak József a kedvence, elkényezteteti, kimutatja)

testvér-testvér kapcsolat: testvérvizsoly, fennhéjzás, árulkodás (József lubickol ebben, árulkodik, fennhéjzó – a testvérek dühösek, irigyek)

"Itt jön az álmodó" – Miért bűn a testvérek szemében József álma?

Mert kifejez, kimond valami valóságot, amit ők amúgy is éreznek és amittől szenvednek: József különb mint ők.

bűn – bűnhődés

felfuvalkodottság – megalázás

Isten működése az emberi történetekben: a rossznak hitt esemény hogy fordul jóra

3.) A József-történet szövegkörnyezete

A József-történet a Szentírásban elfoglalt helye szerint összekötő kapocs az atyák nemzetségtörténete és az Egyiptomból való kivonulás között.

A Ter 37 összekapcsolja a József-történetet a Jákob-történettel. Az ősatyát, Jákobot, mint nemzetségfőt mutatja be a tizenkét fiával, akik a tizenkét törzset képviselik, amelyből Józsefé az egyik.

Az úgynevezett Jákob-áldás a 49. fejezetben eredetileg nem tartozott a József-történethez, az atyák történetének befejező csúcspontja volt (mindenek előtt a Jákob-történetnek), melynek legfontosabb motívuma az áldás.

A Kivonulás történetéhez való kapcsolatot a Ter 50,26 és a Kiv 1,6 (József halálának megemlézése). A Ter 50,20 válaszol arra a kérdésre, hogy az ő választott népe hogyan kerülhetett az egyiptomi szolgaságba: „Ő azért tette, hogy számos népet megmentsen”

Ezenfelül a további közös vonásokat jegezhetjük meg az ősatyák történetével:

- ▶ József szoros kapcsolata Benjáminnal (mint Ráchel egyedüli fiai)
- ▶ József új nevet kap: Szafanet Fánek (Világszabadító) (Ter 41,45)
 - Jákob új nevet kap: Izrael (Istennel küzdő) (Ter 32,29)

- ▶ eskütétel (Ter 47,29; 24,2)
- ▶ idegenben tartózkodás (Ter 47,4; 12,10; 20,1; 21,34; 32,5)
- ▶ a fiúk etiológikus névadásai (Ter 41,50.52; 21,1k; 25,24k; 29k)
- ▶ az elsőszülöttségi áldás fölcserélése (Ter 48,13-22; 27,1-40)

4. A József-történet kompozíciója

Ter 37: A testvérkonfliktus keletkezése és csúcspontja
(a testvérek bosszújában)

Ter 39-41: József felemelkedése három fokozatban

Ter 42-47: A konfliktus megoldása

A József-történet nem egy szerző alkotása. Szövegében többféle hagyomány nyomát fedezhetjük fel (J - P - E). Hogy nem egységes a szöveg, azt többek közt a különböző ellentmondások is alátámasztják:

- a testvérek ötlete volt a verembe dobás (37,19) vagy Rúbené (37,22)
- izmaelita kereskedőknek adták el (37,25) vagy mádianitáknak (37,28)
- Putifár a fáraó testőrségének kapitánya (39,1) vagy heliopoliszi főpap, akinek lányát Józsefhez adja a fáraó (41,45; 46,20)
- József a király börtönébe került (39,20) vagy a testőrök kapitányának (Putifárnak) a börtönébe (40,2)
- Gósenbe azért kerülnek zsidók, mert az egyiptomiak utálják a pásztorokat (46,34) vagy azért kapják meg, mert az a legjobb föld (47,6)

5. A József-történet műfaja

Az Józsefről szóló elbeszélést általában a novella műfajába sorolják. A szabálya az, hogy egy szokatlan esemény legyen az alapja, amelyet nagyon tömören mond el (próza költeménynek is szokták nevezni). A szereplők jellemét csak sejteti.

6. A novella-szerkezet áttekintése

37. fej.: József álmában felmagasztalódik és a testvérei megalázzák

40. fej. k.: József álomfejtő képességének köszönhetően
az ország második emberének rangjára emelkedik.

42. fej.: József első alkalommal alázza meg testvéreit.

43. fej.: József látszólag kiengesztelődik a testvérekkel.

44. fej.: József második alkalommal alázza meg testvéreit.

45. fej.: József ténylegesen kiengesztelődik a testvérekkel.

46-50. fej.: Befejezés

Súlypontok

- ▶ Az apa szerepe a testvérkonfliktusban (37,10k.14.31k; 42,1k.13k.; 45,25-27)
- ▶ A testvérek kollektív bűne, amely hovatovább szükséghelyzetbe sodródik és a végén bűnhődésben teljeseedik be.
 - ▶ József, aki kezdettől fogva valami rendkívüliségre hivatkozik és bizonyos az isteni segítségben, aki okos és bölcsen tud bánni a dolgokkal (a ház, a fogház, Egyiptom gabonakészlete).
 - ▶ 45,1-8 Isten ténykedése, hogy minden emberi bajon keresztül mégis mindent jóra tud fordítani. Háromszor két álomban ismerteti terveit és megvalósításukba belevonja a felelősen cselekvő embert. József felismeri ezeket az isteni akaratokat, és megvalósítja őket az adott gazdasági-politikai térben.
 - ▶ Az egyiptomi viszonyok ismerete, mint a tolmács útján való tárgyalás, a szociális helyzetnek megfelelő asztalrend, a politikai szokások, az egyiptomi igazságszolgáltatás.
 - ▶ Pozitív egyiptomkép, mindenekelőtt a fáraóról, aki felfogja az Isten által küldött álmot és aszerint cselekszik József személyén keresztül.
 - ▶ Az uralkodó képe, amelyet József reprezentál, humánus és szociális eszméket tükröz.

József alakja – József álmában felmagasztalódik (37,7.9). József Isten választottja? Isten álmában tudatja vele a kiválasztottságot.

Józsefet a kiválasztottság tudata önteltté és fennhéjázóvá teszi.

Józsefet megalázzák testvérei: őt, aki mindnyájuk fölé helyezte magát (és ebben a papa is cinkostársa volt), hajszálhíján megsemmisítik, végül eladják rabszolgának.

Józsefet a halálveszély és az azt követő rabszolgaság megtisztítja az önteltségtől és fennhéjázástól. Egy új József áll előttünk, Isten választottja, akiben már megszületett az alázat. És ettől a pillanattól kezdve hangsúlyozza a szentíró, hogy „az Úr vele volt” (39,2.3.5; 39,21), áldott, Isten áldása sugárzik róla (Ter 26,3; Jer 29,7).

József további útja ettől nem válik problémamentessé, felemelkedés és bukás, majd újabb felemelkedés követi egymást, de az Úr mindvégig, minden helyzetben vele van.

7.) PÁRHUZAMOK

- Ábrahám – József – Dávid: az Úr vele volt
- József 30 éves, amikor felemelkedik – 17 éves korában kerül rabszolgaságba, tehát **13** év telt el közben
- Jákob **130** éves, amikor Egyiptomba érkezik (Ter 47,9.28)
17 évig él még Egyiptomban
- József feleségül veszi a heliopoliszi főpap leányát
- Mózes feleségül veszi a madianita pap leányát

Szentírási helyek: Sir 49,17-18 – Zsolt 105,17-23 –

Bölcs 10,13-14 – 1 Makk 2,53 – Csel 7,9-16

Szt. Ambrus: József Jézus előképe: szenvedés – felemelkedés
eladták
3 nap

József és Jézus párhuzama

József alakja több vonatkozásban Jézussal is párhuzamba állítható, kettőjük egymásra vonatkoztatása mindkét történet megértését elmélyíti, segíti és gazdagítja.

József tudatában van saját adottságainak,
és ezt érezteti környezetével, hivalkodik vele

három napig van a kútban
(Ter 42,17-22)

20 ezüstpárt testvérei eladják
(Ter 37,28)

József a megaláztatásban és a halálveszélyben megtisztul az önteltségtől, és egy új József áll előttünk, Isten választotta, akiben már megszületett az alázat. Ettől a pillanattól kezdve az „Úr vele volt”

megmentésükre és szabadításukra
(Ter 45,5.7.)

gyümölcsöző fa (Ter 49,22)

testvérei nazírja (Ter 26,c)

Jézus is tudja magáról, hogy kicsoda,

de alázatos (Mt 11,29;12,18-20)

három napig van a sírban

30 ezüstpárt Júdás eladja

„Engedelmisséget tanult abból, amit elszenvedett” (Zsid 5,8)

szabadulást hirdessek (Lk 4,18)

megmentse (Mt18,11;Lk19,10)

zöldellő fa (Lk 23,31)

a születendő Szentet (Lk 1,35)

tudom ki vagy: az Isten Szentje
(Lk 4,34)

8.) Isten rejtett működése

„Az ember kieszeli útját szívében, de az Úr az, aki lépéseit irányítja” (Péld 15,9)

„Ne féljeteK és ne is szörnyűlködjeteK azon, hogy eladtatok engem ebbe az országba! Hiszen a ti megmentésekre küldött engem Isten előttetek Egyiptomba. Nem a ti elhatározásotok, hanem Isten akarata küldött engem ide” (Ter 45,5.8)

„Ti gonoszat terveltetek ellenem, de Isten jóra fordította azt, hogy felmagasztaljon engem, amint most látjátok, és sok népet megmentesen” (Ter 50,20)

– MIKOR TÖRTÉNT AZ ÉLETEMBEN OLYASMI, AMIKOR BAJ, SZERENCSETLENSÉG ISTEN MŰKÖDÉSE ÁLTAL JÓRA VÁLTOZOTT?

– TUDOK ILYEN BIZALMAT TANÚSÍTANI, HOGY Ő MINDENT JÓRA FORDÍT, HOGY MINDIG VELEM VAN?

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Ének: Az Úr jósága	ének kottából	Énekelj az Úrnak 72. old. 5 perc
2. Bevezetés: József története sokféle probléma kifejtésére, feldolgozására alkalmas: testvérviszály a "libling" (kedvenc) árulkodás szülő-gyerek gyerek-szülő bűn-bűnhődés fennhéjzás-megalázás felfuvalkodottság-alázat		

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
A testvérviszály előzményének követésére a résztvevők a következő módon feldolgozzák a szöveget: Ki, mikor, hol, mit csinál - minden személyt más-más színnel húzzanak alá (József, a testvérek, Jákob-Izrael, Rúben, kereskedők) – Kivel azonosulok érzelmileg, miért? – Kivel nem, miért?	egyéni, írásbeli munka utána megbeszélés az óravezető vezetésével	külön lapon Ter 37,2-36 színes filctollak 35 perc
3. A József-történet felépítése A József-történet áttekintése nyomán a résztvevők emlékezetébe idéződik a történet néhány részlete. Az óravezető felírja a felmerülő témák és problémák kulcsszavait (lásd Bev. 2.), és ezek lesznek a következő beszélgetés kiindulópontjai.	a résztvevők egyéni munkája, utána megbeszélés az óravezető irányításával	munkalap Bev. 1. tábla, kréta, 35 perc
4. A József-történet szövegkörnyezete és kompozíciója, lásd Bev. 4. 5. 6.	az óravezető előadása	Szentírás, tábla kréta, jegyzetfüzet,ceruza 25 perc
5. A József-történettel párhuzamos motívumok a Szentírásban, lásd Bev. 7.	az óravezető előadása	jegyzetfüzet ceruza, 10 perc
6. Befejező elmélkedés lásd Bev. 8., ének	az óravezető bevezető szavai után csendes egyéni elmélkedés, utána közös hálaadás	kotta, gertya, gyufa, 10 perc

Székely István

Biblikus folyóiratok szemléje

A **Biblica** 3/2006. számában Kevin McGeorgh a Bibliában két helyen (*Kiv 1,16*-ban és *Jer 18,3*-ban) használt 'obnayim héber szó jelentését tisztázza. Nyilvánvalóan egyrészt szüléskor, másrészt agyagfigura formázásakor használt eszközről van szó, amely ugyanakkor *tégla!* Az agyagformázással való kapcsolathoz figyelembe kell vennünk, hogy igen ősi felfogás szerint az embrió a »gyúrható« halmazállapotú méhlepényből alakul ki (v.ö. Ter 2,7). Egy egyiptomi szöveg leírja, hogy a királyi csecsemő téglára fektetésekor derül ki, vajon fia született-e a fáraónak. A szerző feltevését igazolja egy ásatási lelet is: 2000-ben – Abydos-ban, III.Senwosret egyik főemberének palotájában, leánya lakosztályában – ép állapotban találtak egy »szülő-széket«, mellette az újszülött lefektetésére szolgáló, az oldal-lapjain jelképekkel ellátott téglával. – Ulrich Berges megállapítja, hogy *Iz 40-55* szövegének nagy része Círusz idejében (539-520 között) készült, de ma már tudjuk, hogy számos valamivel későbbi része is van. A cikk a Dáriusz idejében írt, Jeruzsálemre vonatkozó betoldások közül igen részletesen bemutatja *Iz 41,27* tartalmi kapcsolatait az egész mű más részeivel. A szövegek sok módon kifejezik, hogy a bálvány-istenek »a semminél is kevesebbek«, ugyanakkor JHVH a történelem ura. A perzsa birodalomban felébredt reményt fejezik ki a hasonlóságok az Úr Szolgájának első éneke (*Iz 42,1-9*) és Dáriusznak az új birodalmi rendre vonatkozó – egy feliraton is hirdett – tervei között. – Mark J. Boda a *Zak 9*, *Zak 12* és *Mal 1* elején álló »jövendölés, az Úr szava ... ellen« kifejezés jelentésére vonatkozó néhány újabb elméletet mutat be. Megállapítja, hogy az egyébként sok más helyen is szereplő *mas's'ä* szó nem jelent valamilyen külön műfajt. Az idézett kezdőszavak utáni hosszabb szövegek (pl. *Zak 12-14*) elítélnék hamis próféciákat, esetleg kapcsolódnak más próféták (pl. Jeremiás) szavaihoz, és közölnek új igaz próféciákat is. Semmi képpen nem jelzik azonban a prófétizmus végét. – S.W.Flynn azt vizsgálja, hogy *Iz 57,14-15 szerint mi JHVH tartózkodási helye: a templom, vagy a menny?* A szövegváltozatok (maszóréta, LXX, egy

targum, a kumráni szövegek, Pesitta) alapos elemzése a 15. vers szellemében, a transzcendens értelmezés mellett szól. Ugyanakkor a mai tudósok a megelőző szövegrészek és a 14. vers »út«-ja alapján, de »a megtört és alázatos lelkűek« mellett való léte miatt JHVH immanenciáját emelik ki. A kettő (Isten mindenek feletti állapotának hite és a szent hely tisztelete) nem zárja ki egymást. – G. Biguzzi áttekintést ad arról, mely várost tekintették a keresztény magyarázók a *Jelenések könyve 16-18. fejezetében* szereplő *Babilonnak*. A könyv legrégebbi fennmaradt kommentárját Victorinus, a szlovéniai Ptuj város püspöke írta, aki 304-ben halt vértanúhalált. Babilont a császárkori Rómával azonosította, és ezt évszázadokon át sokan követték. Szent Ágoston és nyomán mások Babilont a sátán országa (civitas diaboli) nevének tekintették. Fiorei Joakim (+ 1202) az egész művet egyháztörténeti események megjövendöléseként magyarázta; kb. 100 évvel ezelőtti szerzők Babilont »antikrisztusnak« nevezik. Végül mintegy 20 újabb magyarázó szerint Babilon voltaképpen Jeruzsálem! (Szerzőnket ez készítette a cikk megírására.) A cikk először felsorolja Victorinus érveit (pl. 7 hegy, 7 király, a visszatérő Néró legendája), és kitér az ellenérvekre is, majd ismerteti az újabb szerzők Jeruzsálem mellett felhozott érvelését s az ezt cáfoló tényeket. A hagyományos felfogás (Babilon=a császárkori Róma) bizonyul sokkal valószínűbbnek. A Jelenések megírásakor Jeruzsálem kevésbé volt Babilon, mint Róma! Érzékelhetjük, hogy látva Efezusban Domitianus óriási sport-arénei mellett az apja, testvére és saját maga *isteni* tiszteletére épített templomot, a Jelenések látnok-szerzője nem félt őt fenevadnak nevezni. – Rob Dalrymple rövid cikkében a »kai« kötőszó ritkább (epexegetikus) értelmét felhasználva azt fejtí ki, hogy *Jel 11, 1b*-ben a megmérés Isten oltalmát jelenti a templom (az igazak közössége), *vagyis* a vértanúk (=az oltár) és a vértanúság nélkül kitartó hívek (=az imádkozók) számára. – Daniella Ishai-Rosenboim azt mutatja be, hogy a Bibliában »*az Úr napja*« – esetleg jelzői vagy határozói tartalmú kiegészítéssel is – többféle jelentésű lehet, másrészt egyes helyeken ugyanezeket a jelentéseket egészen más szavak fejezik ki. – Philipp Lerner *Kiv 18, 7-12* néhány fontos szavának átgondolásával arra keres választ, hogy milyen egyetértés, vagy megállapodás jött létre Jetró és Mózes között. Való-

színű lehetőség pl. az, hogy az izraeliták elkerülik az Egyiptommal való összeütközést, Jetró pedig elismeri a honfoglaláshoz való jogukat. A szerző további kutatást tart szükségesnek. – Mark Leuchter *Iz 23,15-18*-ról megállapítja, hogy a szövegrészt Jozija korában írták hozzá Izajás jövendöléséhez. A 70 év inkább jelképes, mint pontos számérték. Egy Azarhaddon idejében készült felirat is valószínűsíti, hogy Izrael Asszurbanipal halála után kerülhetett szabad kapcsolatba Tírusszal (és ennek kereskedelmi eredményéből részesedhettek a jeruzsálemi papok).

A folyóirat 4/2006. számában Victor L. Parker felülvizsgálja *azoknak a csatáknak és hadjáratoknak az időrendjét*, amelyeket a felkelők *Makkabeus Júdás idejében* folytattak. 1 Makk sok érdekes részletet közöl, de az 5,3-68 szakaszban leírtak *mintegy két évet betöltő harcait* csak 2 Makk néhol szórványos adatai alapján lehetett időzíteni. Ennek során az is kiderült, hogy Timóteus ellen volt egy harmadik hadjárat is, amelyet 1 Makk nem is említ. – Corinna Körting részletesen, sokoldalúan elemzi *Zakariás hetedik látomását* (Zak 5,5-11) mind a leírt látvány, mind az angyal szavai alapján. A vékával a törvénytelenység és káosz, a benne elzárt asszonnyal pedig a bűnös szembesegülés bábeli építménye kerül vissza ősi keletkezési helyére, hogy a fogságból visszatérő Izrael új életet kezdhessen. – Antonio Pitta *Szent Pál »balga dicsekvését«* magyarázza (2 Kor 11,1-12,18). Pál tudatában van annak, hogy a 2 Kor 11,5-6-ban összefoglalt nagysúlyú állítását nem ékes szavakkal, hanem tényekkel kell igazolni: az evangélizálás ajándékával, a Krisztusért végzett szolgálat terheivel, szenvedéseivel, a »tövissel«, a kapott látomásokkal és kinyilatkoztatásokkal. – Egy rövid hozzászólásban Mark S.Gignilliat *Róm 8,28* -at úgy értelmezi, hogy Isten az Őt szeretők javára mindenben együttműködik (a Szentlélekkel). – Matthijs den Dulk azt magyarázza, hogy *Jel 2-3 ígéretei a győzteseknek* mindegyik egyháznál (megfelelő sorrendben) az üdvösségtörténet valamelyik eseményéhez kapcsolódnak, így pl. Efezus számára a teremtéstörténethez, Laodicea részére Jézus működéséhez és megdicsőüléséhez (s ez az utóbbi Jel 21,7-ben is megjelenik). – Siegbert Riecker felsorolja *az Ábrahám, Izsák és Jákob által épített oltárokat*

és megjelölt emlékhelyeket. Közülük többnek történeti átgondolásával támasztja alá azt a felismerést, hogy az emlékhelyek a helyi vagy közeli idegen népekkel való kapcsolat erősítését is szolgálhatták, és tanúsították az ősatyák JHVH-tiszteletét. A szerző hozzáteszi, hogy talán ez a tevékenység tette éppen őket az üdvösségtörténet kiemelkedő személyeivé. – Elie Assis *Aggeus könyvét* elemzi. A próféta által Isten – a szerény lehetőségek és a nehézségek közepette – biztosítja az elkeseredett népet saját jelenlétéről, a helyzet fokozatos javulásáról. A tisztátalanságtól való óvás (2,10-19-ben) azt jelenti, hogy a szamaritánusokat ne vonják be a templomépítésbe. Bízban válaszoltjában, Zerubbábelben. A könyvben az egymást követő szózatok egységet alkotnak.

A **Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft** 2/2006. számában olvashatjuk befejező részét Joachim Schaper tanulmányának (első része az előző számban jelent meg). Tárnya az *ókori Izrael történelmének kritikai vizsgálata* az összes források (archeológiai leletek és mindennemű írás – köztük a Biblia) alapján. Hibásnak tartja a »koppenhágai iskola« erős kritikáját a Jozija-reform nyomán 2 Kir 23-mal szemben. Kétségtelen azonban a források között számos komoly ellentét (pl. a »honfoglalás« tekintetében). A szerző Max Weber nyomán figyelembeveendőnek tartja a történelemben létrehozott *összes emberi alkotásokat* (beleértve magát a társadalmat, a gondolkodásmódot, világszemléletet, intézményeket stb.). A kutatásban meg kell különböztetni a tényeket és a feltevéseket. Izrael *vallástörténetének történeti módszerekkel való vizsgálata* áthidalja a vitát az Ószövetség teológiájával, sőt segíti a teológiát annak felderítésével, hogy a gyakorlatban »miként éltek az emberek Isten színe előtt« az ókori Izraelben ill. Júdában. – Yitzhak (Itzik) Peleg a Ter 12,10-20-ban leírt történettel kapcsolatban felteszi a kérdést: vajon érintette-e a fáraó Sárát? Azon felül, hogy az Isten súlyos csapásai súlyos bűnre utalnak, a szerző a bűnt azzal is igazolja, hogy a büntetés leírásában (17.v.) ugyanaz a szó is szerepel, mint ami a fáraó tettét kifejezi (19.v.). (Egyébként ugyanez a szó jelzi Ter 20-ban az Abimelek által majdnem elkövetett tettet is.) A szerző bonyolultabb okfejtéssel hasonló kapcsolatot talál az ősbűnt és annak büntetését

leíró szövegrészek között is. – Pnina Galpaz-Teller azt mutatja be, hogy *Jákob temetésekor* (Ter 50) József úgy teljesíti atyja kívánságát, hogy a holttestet bebalzsamoztatja (amit a távol és így későn történő temetés eléggé indokol), s ez az előkészületekkel, elszállítással, vagy gyász-szertartással és a Makpéla-barlangi eltemetéssel együtt kitöltötte a Ter 50,3-ban szereplő, Egyiptom által kívánt 70 napot, de kifejezetten nem sértett izraelita előírást sem. (A cikk azonban megemlíti, hogy egy sokkal későbbi rabbinikus szöveg szerint József azért élt kevesebbet testvéreinél, mert bebalzsamoztatta atyja holttestét.) – Bernhard Lang *a dekalógust* vizsgálja (MTörv 5,6-21). Véleménye, hogy a szöveg legrégebbi változata csak 5,16-ig terjedt, sőt még ezen belül sem tartalmazta a szombatra vonatkozó 12-15. verset. Így csak 5 parancs volt benne. A 16. vers második fele nem csak a szülők tiszteletének, hanem az egésznek záradékául szolgált. A 6. század végén csatolták a szöveghez az 5 »polgári« parancsot (17-21.v.) és a bevezető 6. verset. A szombatra vonatkozó, papi szerzőktől származó hosszú szöveget (12-15.v.) utólag toldották be, amikor a 7-napos hetet (a szerző véleménye szerint perzsa hatásra) bevezették. Ez rontotta volna az addig 5+5 parancsból álló törvény szimmetriáját, s ezért az utolsó »polgári« parancsot kettéosztották. Így végül a cikk szerint *12 parancsból áll a dekalógus; ez az elnevezés* MTörv 14,13-ban szerepel, és azért »10 ige«, mert JHVH neve (ill. az ezt helyettesítő »Úr«) 10-szer fordul elő a szövegében. Külön figyelmet érdemel *a »féltékeny Isten«*, aki megtorolja *az atyák »gonoszságát«*; az utóbbi megnevezés legalább 13-szor szerepel a Biblia szövegeiben a pusztai vándorlástól Nehemiás koráig, és igen súlyos bűnöket jelent (bálványimádás, ősök sírjaiban folytatott éjjeli szertartások, disznóhúsevés stb.). Fontos üzenet a fogság utáni nemzedékeknek, hogy hagyják el az atyáik gonoszságát. Az egész dekalógus magasabb lelkiséget sugall. – Peter Höffken Iz 55,1-5-ből kiindulva megerősíti azt a véleményt, hogy folyamatos, *fokozatos az átmenet* Iz 40-55 és 56-66 (Deutero- és Trito-Izajás) között.

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésekre Kocsi György teológiai professzor válaszol.

☞ **Kérdés:** Miért szerepel Jn 4,48-ban Jézus szemrehányó mondata, amely nyilvánvalóan nem a haldokló fiú apjának szól?

Válasz: Igaz, a válasz többesszámú: »Hacsak jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek.« - de az apa bizonyonnyal egész családját képviseli (ld. 4,53). A mondat tehát még így sem zavaró. Többféle választ is megkíséreltek már a szentírás-magyarázók. Vannak, akik lukácsi anyagnak tartják a királyi tisztviselő fiának meggyógyítását (Jn 4,43-54). Feltevésüket arra alapozzák, hogy a »jeleket és csodákat« kifejezés nem jánosi, de kilencszer is előfordul az ApCsel-ben. Elméletük kevésbé meggyőző, miként az is, hogy Lukács lenne a Jn evangélium végső szerkesztője.

Sokkal valószínűbb: Jézus próbára akarja tenni a királyi tisztviselőt, aki fia csodás gyógyítását akarta kikönyörögni. A kérés elhangzásakor az apa hite még csak kezdetleges, és függ a »jelektől és csodáktól«. Csak az 53. versben mondja ki az evangélista, hogy eljutott a hitre házanépével együtt.

Jézus szemrehányó kifogása, vonakodása tehát logikusan illeszkedik a csodaelbeszélésbe, ahol – mint általában – a csodatevő vonakodik, illetve feltételt támaszt vagy próbára teszi a csodát kérőt. Egyébként sok exegéta kiemeli: a királyi tisztviselő fia meggyógyításának csodája hasonlít a kánai menyegző csodájára, ahol Jézus vonakodása (Jn 2,4) szintén szilárd toposza az elbeszélésnek.

☞ **Kérdés:** Amikor Pál apostol Kenkreában lenyíratta a haját (Csel 18,18), miért tért el az előírástól (Szám 6,13-21), holott nemsokára útbajtette Jeruzsálemet (Csel 18,22)?

Válasz: A 18,18-ban említett esemény elég problematikusnak tűnik. Az exegéták egybehangzó véleménye szerint az ApCsel redaktortól származik, aki bizonyára hallott valamit a zsidó fogadalmakról,

de a vonatkozó előírások pontos tartalmát nem ismerte. A vers nehézségei a következők:

– A haj levágása nem történhetett a fogadalom kezdetén, hanem csak a végén.

– Fogadalmat bárhol lehetett tenni, de a végén meg kellett jelenni Jeruzsálemben, és csak egy bizonyos ott tartózkodási idő után nyírhatták le a nazír haját és égethették el.

– Ha valaki külföldön tett fogadalmat, csak meghatározott idő eltelte – Sammai iskolája szerint 30 nap – után végezhetette el a hozzá kapcsolódó áldozatbemutatást, és egy jelentős összeget adományozott a templom javára. Ezt más valaki is átvállalhatta.

A megjegyzés, hogy Pál lenyíratta a haját – stilisztikailag betoldásnak minősül. A szöveg stílusa is nehézkes. A mondat elején Pált – de utána még Aquilát is alanyként szerepelteti. Ezért egyes régi kódexek és kéziratok (D és h) nem Pálra vonatkoztatják a fogadalmat, hanem Aquilára – néhány modern kommentár is így jár el.

A redakcionális megjegyzés célja pedig az lehetett, hogy Pált mintaszerű zsidó kereszténynek állítsa be. Ezt sikerülhetett is elérni azon keresztényeknél, akik nem ismerték a zsidó szokásokat. Mentésként megjegyezhetjük, hogy az Ószövetségben sem egységes a nazireátusi fogadalom elképzelése. Sámson esetében már az anyának is tartózkodnia kell attól, ami szőlőtőkéről való, tehát a szőlőtől is (Bír 13,14). Míg Isten angyala – úgy tűnik – Sámson születésének hírüladásakor csak a bort és szeszes italt tiltja, de a szőlőt nem. A könyv átdolgozása során harmonizálhatták a szöveget a rabbinikus nazireátusi fogadalommal is, ami ugyancsak eltér a Szám 6,13-21-től. Sámson legendás hős lehetett, akit később nazírrá is formáltak, amikor ezt a fogadalmat propagálták. Sokan Keresztelő Jánost is nazírnak képelték Lk 1,15 alapján.

☞ **Kérdés:** Miért írja Sírák fiának könyve (Sír 44,16), hogy Hénok »a népeknek bűnbánatra szolgál« (más fordítás szerint »a megtérés példája a nemzedékek előtt«)?

Válasz: Feltűnő, hogy Sírák fia könyve kétszer is említi Hénokot (44,16; 49,14). Rajta kívül csak Dávidot említi kétszer (45,25k;

47,1). Sírák fia könyve bizonyára ismerte az apokrif Hénok könyvet, továbbá a Jubileumok könyvét, ahol óriási jelentősége van Hénoknak. Ő az első ember, aki ismeri az írást, a csillagászatot, a jövő és a múlt eseményeit. Isten barátja ő, akinek Isten is *mindent tudtul ad* (Jubileumok könyve 4,16-26). Egyébként Hénok kevésszer fordul elő az Ószövetségben (Gen 5,21-24; 1 Krón 4,10). Annál feltűnőbb, hogy itt kétszer is említik. Sír 49,14 állítja róla, hogy az emberek fiai közül nem született párja Hénoknak, ezért Isten el is ragadta.

A kérdésben idézett fordítás: »a népeknek bűnbánatra szolgál«; »a megtérés példája a nemzetek előtt«, helytelen fordítása az azóta kezünkben lévő héber kéziratnak, ahol *ót daat* (tudás jele) szerepel. Így tehát Hénok »a tudás példájának szolgál a nemzetek előtt« fordításnak kellene állnia a Bibliában. Életével persze így is lehet a megtérés kiváltója, hiszen annyira kiváló – ahogyan többen is magyarázzák e helyet.

Viszont, ha jobban elemezzük a szöveget, akkor a következőket kell még mondanunk. A Sírák könyve csak itt fordítja a *daatot meta-noiával* (bűnbánattal), másutt *gnózissal* (tudás) vagy *dianoióával* (értelem, érzület). A fordítás illetően alakulásában alighanem alexandriai Philo a ludas. Aki beszámol arról, hogy Hénok korábbi életében bűnös életet élt, és később megtért. Szó szerint: »egy rosszabb életből jobb életbe tért át«. Ez teljesen ellentmond a bibliai hagyománynak, de magának Sír 49,14-nek is. És mivel a Sírák fia könyve Alexandriában keletkezett, Sírák fiának unokájára, a fordítóra erősen hatott ez az alexandriai elképzelés. Még Alexandriai Szent Kelemen is beszámol a Szőnyegek c. könyvében arról, hogy »Hénok megtért« (Stromata, II.cap. XV 70,3). Ezért szolgál tehát a »tudás mintaképe« helyett a »bűnbánat példaképül«.

INNEN-ONNAN

A Bull. Dei Verbum 2-3/2006 fő témája a Szentírás a zsidó-keresztény-iszlám párbeszédben. Baruch A. Levine rabbi professzor (New York) röviden áttekinti a II.Vatikáni Zsinat tárgyra vonatkozó iratait (DV, NA), az újabb pápai nyilatkozatokat, valamint a Pápai Biblikus Bizottság két iratát (Szentírásmagyarázat az Egyházban és A zsidó nép és Szentírása a keresztény Bibliában). A Szentírás megértésének fontos kulcsa a szerzőnek korával való kapcsolata és célja; ugyanakkor a mi olvasásunknak saját korunkhoz és környezetünkhöz kell szólnia. Bemutatja e két szempont jelenlétét a rabbik és az egyházatyák írásaiban, akik a Szentírásban Isten nekünk szóló szavát keresték. (Ezt az emberi nyelven elhangzó szót a DV 13 és a Talmud csaknem szószerint azonosan jellemzi.) Egyforma üzenetet közvetít a teremtett világ is, de különbség, hogy a kereszténység számára Jézus kinyilatkoztatása végleges, a zsidóság azonban ezt még várja. Mivel nincs, aki az egész zsidóság nevében szólhatna, a szerző saját személyes nagyrabecsülő együttérzését fejezi ki számos újszövetségi szakasz iránt (pl. Miatyánk, hegyibeszéd, szeretethimnusz). Számára nem a hittételek, hanem a *zsidó identitás* döntötte el, hogy nem tudna csatlakozni sem a kereszténységhez, sem az iszlámhoz. Abban látja Isten szándékát (amit figyelmeztetőleg jelez a fogság, a templom pusztulása és a prófétaóság megszűnése), hogy *minden zsidó törekedjék szentté tenni saját népét, és együttműködni más, Isten országát építő emberekkel*. A szerző idézi az engesztelő nap liturgiájának könyörgéseit, végül pedig Jer 31,31-34-et, amihez a maga részére hozzáteszi Isten 31,35-37-beli ünnepélyes ígéretét is!

Mgr. Pier Francesco Fumagalli teológus, héber kéziratok kutatója (Milánó) beszámol arról, hogy a II.Vatikáni Zsinat óta keresztények és zsidók között számos vallásközi párbeszéd folyt a megbocsátás és a béke szellemében. Leírja, hogy *C.M.Martini bíboros* hét pontban foglalja össze a *közös örökség* kincseit: Ábrahám hite, a szentségre való hivatottság, a szent iratok tisztelete, az imádság, engedelmesség az erkölcsi törvénynek, tanúságtétel az élet mellett, felelősség a teremtett világért. Utal számos középkori példára egymás békés elis-

merésében, bölcs rabbik írásaira, hasonlóságra a halachikus és az eucharisztikus ima között. Mi is várakozunk, szolgálva a gyengébbeket (Redemptor Hominis enciklika), de már ismerjük azt, aki eljön. – Ezután egy részletet olvashatunk a Pápai Bibliikus Bizottság »A zsidó nép és Szentírása a keresztény Bibliában« c. dokumentumból. (A teljes dokumentum kivonatos ismertetése olvasható a Jeromos füzetek 51. számában.)

Hmida Ennaifer, az iszlámtudományok professzora (Tunézia) bemutatja a keresztény-izlám párbeszédben figyelembeveendő nehézségeket, és a mégis fennálló – bár korlátozott – lehetőségeket. A Korán tükrözi a megírásakor az első kis muzulmán közösségnek a mekkai politeista arabokkal folytatott vitáit, akik alig érthették a próféta szavait (ld. 68.szúra, 51.v.). A későbbi iszlám teológia viszont (görög retorikával) dogmákat alakított ki, amelyek Istenről, abszolút egyetlensége érdekében, elvont filozófiai (az »emberszabásútól« távoli) képet alkottak. Ezek alapján az új hitet a többi vallások egy eretnek keresztény szektának, vagy arab törzsek helyi vallásának látták, és alapjának isteni eredetét tagadták, csak a teljes szembenállást képviselve. Kétségtelen, hogy egy mai őszinte párbeszéd közelebb vezetheti egymáshoz a feleket, a muzulmánok a keresztényekben a sajátjukhoz közelálló spiritualitást találnak, és mindkét fél istenképe tökéletesedhet. Fennmarad azonban, hogy a II.Vatikáni Zsinat nem mutatja be az iszlámot az üdvösség egyik útjaként, a muzulmánok viszont a kereszténységet csak a végleges isteni üzenet előfutárának tekinthetik. A közeledést célzó »kulturális egység« feltevéle, hogy mindkét fél legyen meggyőződve: Isten szava kimeríthetetlen (v.ö. 18.szúra, 109.v.). A Korán-hívők egy része megértheti eltérő utunkat, és átvehet tőlünk valamit, Isten pedig a saját útján is üdvösségre segítheti. A muzulmán a »más szó«-ban nem láthatja Isten szavát, de jó, ha megpróbálja végiggondolni annak jelentését. A szerző fogalmazása szerint a nehézségek nem dogmatikusak. A muzulmánok *elismerik a kereszténység isteni eredetét*, és hogy a hívő, vallása szerint élő keresztény üdvözüil. A középkori Spanyolországban békésen éltek együtt keresztények és arabok, még egymás ünnepeit is megülték. Ehhez a közelséghez hasonlóan a muzulmán vallá-

sosság három fokozata ma is lehetővé teszi, hogy Korán-hívők átgondolják, de csak saját magukban, vita nélkül a két vallás közti teológiai eltéréseket. Vajon a zsinat nem pontosan erre a párbeszédre buzdít (NA 3), amely tiszteletben tartja a vallási pluralizmus misztériumát is?

Sidney H. Griffith professzor (Washington) cikkét azzal a megközelítéssel kezdi, amely szerint a Korán a Biblia olyan olvasata, amit Gábiel angyal juttatott Mohammed szívébe, arab nyelven. Eredetileg egyaránt hiteles üzenet a Tóra, az Evangélium és a Korán, de *muzulmán felfogás szerint a Biblia szövegei «elhomályosulást szenvedtek»*. A három vallás között a középkorban viták folytak. Az arabok által meghódított területeken az egymásközti mindennapi (szóbeli) kapcsolat a Korán által kialakított arab nyelven folyt. (Ugyanez lett az arab bibliafordítások nyelve is.) Feltehetőleg ez a kapcsolat és a Biblia meghamisításának hite adott alapot a 8.-10. században a Biblia egyes tartalmainak *»iszlamisálásaira«*. Ilyeneket pl. a »Prófétai üzenetek« és az »Izraelita hagyomány« muzulmán iratok tartalmazznak; különösen sok midrásszerű történet szól Ábrahámról. Az »iszlamisálást« szolgálják olyan bibliamagyarzatok is, amelyek szerint a szöveg Mohammed küldetését jövendöli meg. A II. Vatikáni Zsinat arra szólít fel, hogy *az Ábrahám hitét elismerő három vallás folytasson párbeszédet* (v.ö. LG 16 és NA 3). Először talán az Evangélium és a Korán követői között Jézusra vonatkozó, Korán által is használt elnevezéseknek (Isten Igéje, Mária fia, Messiás) saját szövegek által való értelmezése segíthet a legfőbb eltérések kölcsönös megértésében. A párbeszédnek a múlt hibáit elkerülve csak hiteles szövegek alapján, lelkiismeretes őszinteséggel van értelme, Isten szava alapján, hűséggel kitarva az igazság mellett. A Korán erre buzdítja saját híveit is. Az elnevezések értelmezésének kölcsönös ismertetése segíthetné a közös megbeszélések felújítását a legfontosabb hitbeli eltérések feltárására, és ezzel egymás jobb megismerésére. Ez pedig alapja lehet a mai világ hitre való felszólításának mind keresztény, mind iszlám részről. A cikk végül javasolja, hogy a Dei Verbum 26. fejezetének 2. bekezdése szellemében készüljön fordítás megfelelő magyarázatokkal a közösen Isten szavaként elfo-

gadott teljes Szentírásról, kifejezetten a muzulmán-keresztény párbeszéd céljára, a fennálló különbségeket Isten kegyelmére bízva.

Christian W. Troll professzor (jezsuita iszlámtudós) megállapítja, hogy a Koránnak rólunk és a keresztényekkel kapcsolatban követendő magatartásról szóló szövegei többfélék és igen eltérően értelmezhetők. A Korán prófétai műfajú, az iszlám hit szerint »*diktált szöveg*«. Nehezen fogják fel a Biblia közvettségét és a Krisztus-központú üdvtörténetet. Az időnként fellépő iszlám próféták üzenete azonos; várják Mohammed újra-eljövetelét és ezzel az iszlám világbirodalmat. A Bibliát eleve félreértett vagy meghamisított üzenetnek fogják fel, bár elfogadják, hogy sok történeti igazságot is tartalmaz. Elgondolásuk szerint MTörv 18,18, valamint Jn 14,16 Mohammedre vonatkozhatott. Fontos, hogy *a keresztények megismerjék a Koránt, a muzulmánok a Bibliát és a felek egymásnak az Írásokkal kapcsolatos felfogását.* A szerző ezeket részletesen kifejti. Számunkra az örömhír Isten szeretete, aki a megfeszített és feltámasztott názáreti Jézusban találkozni akar velünk a kenyér és az ige asztalánál. A muzulmánok feladata, hogy életükkel válaszoljanak Isten írásban rögzített szavára az iszlám 5 »oszlopa« segítségével (hitvallás, alamizna, ima, böjt, zarándoklat). Évek óta vannak szervezett alkalmak kiválasztott Biblia- és Korán-szövegek közös olvasására. Bár vannak a Koránban olyan vallásos és etikai részletek, amelyeket a Szentlélek gyümölcseinek kell tekintenünk, egészében a Koránt nem mondhatjuk Isten szavának, sem Mohammedet Isten prófétájának: számos tanítása ellenkezik Jézuséval. A Korán legalábbis részleges elhajlás, és elutasítása a krisztusi örömhírnek. A közös olvasás azonban része annak a feladatunknak, hogy kritikus lélekkel tanuljunk a kultúrák és vallások történelméből, s a Szentlélek vezetésével megtisztítva emlékezetünket egyre jobban elmélyüljünk a Szentháromság-Egyisten ismeretében.

Heribert Busse professzor (Kiel) érdekes példákon szemlélteti *bibliai személyek szereplését a Koránban.* Ezekből jellemzésül csak válogatunk. *Ábrahámról* 69 helyen olvashatunk, köztük több, a Bibliából ismert, de módosított történetben. Így pl. kész arra, hogy /nem Izsákot, hanem/ Izmaelt feláldozza /nem a Mória hegyen, hanem/

Mekka közelében. Ábrahám volt az első muzulmán. Mohammed az ő utódjának tartotta magát. *Mózes* 136-szor szerepel; sok kisebb részlet egészíti ki a Bibliát. *Jézus a Messiás* lösszetett személynévként értelmezve/ (Iza al-Mazik) 36-szor, Mária 34-szer (ebből 25-ször fiával, Jézussal együtt) fordul elő. Mohammed akadályozta meg az elpusztítását a Kába falán található képnek, amely Máriát és gyermekét ábrázolta. (A közelben élt ui. egy ortodox keresztény csoport.) A Koránban szerepel Mária gyermekkora az apokrif »Jakab protoevangéliuma« alapján. Az angyali üdvözlés az evangéliumhoz hasonló, de itt Jézus Mária méhében teremtett ember (nem Isten). A csecsemő Jézus csodával szabadítja meg Máriát izraelita gyilkosoktól. Jézus csodákat mutat be, és megerősíti a Tóráát az étel-tilalmak kivételével (3.szúra, 49-50.v.). Szerepel az apostolok kiválasztása. Isten a hit számára fontos asztalt küld az apostoloknak (5.szúra, 112-115.v.). Jézus helyett mást feszítenek keresztre, Őt Isten magához veszi. Jézusban az Írás birtokosai (zsidók és keresztények) »mind hisznek halála előtt« (4.szúra, 159.v.); muzulmán magyarázók szerint Jézus majd visszatér, meghal, és minden emberrel együtt feltámad; a végidőben tehát fontos tanúságtevő szerepe lesz. A Korán szerint a megváltás Isten műve: kinyilatkoztatja magát és akaratát, tehát a tudatlanságtól szabadít meg. Jézus prédikációja (az evangéliumokban) helyes iránymutatás, fény és intelem; helyesen értelmezve azonos az iszlámmal, mert annak 3 »oszlopát« hirdeti (egy Isten, ima, alamizsna). Jézus szólt Mohammed eljöveteléről is (61.szúra, 6.v.). Végeredményben a Korán sokkal barátságosabb a keresztények, mint a zsidók irányában.¹

Aligha olvashatunk másutt olyan találó és fontos megállapításokat a bibliafordítások hatásáról a nyelvek és kultúrák fejlődésére, mint Nemeskürty István kiváló történettudósunk »Elrepült a gyors idő« című könyve 155-156. oldalán.² A szerző itt megemlékezik a legré-

¹ Az iszlám követőivel folytatható párbeszéd lehetőségét és fontosságát kiemeli XVI. Benedek pápának a (sajnálatos félreértés következtében) széles körben gyorsan ismertté vált, 2006.szept.12-én a Regensburgi Egyetemen mondott iránymutató beszéde.

² A könyv 1998-ban jelent meg (Szabad Tér Kiadó). Nem a szerző hibája, hogy mi csak most olvastuk.)

gebbi magyar bibliafordításokra vonatkozó saját munkásságáról.³ Megállapítja, hogy a korai, bár nem teljes magyar bibliafordításokra irodalmi-esztétikai szempontból eddig a tudomány se nagyon figyelt, mintha a »Vizsolyi Biblia« (1590) előtt nem készültek volna ilyenek.

»Az első már Hunyadi János korában megszületett, összesen tizenhetet ismerünk! Ezeket vizsgáltam és ismertettem, hiszen az anyanyelvű biblia minden nemzeti irodalom alapja! A fordító olyan rejtve létező szókincs előbányászására kényszerül, amit addig a közéletben, a társas életben nem használtak. Vagyis több tízezer szóval és fogalommal gazdagodhat a nyelv egy-egy bibliafordítással. Sylvester János egyenest a magyar költészet lényegére tapintott rá az újszövetségi evangéliumok fordításakor. A biblia, írja Sylvester 1541-ben, fejleszti a fogalmi gondolkodást; sőt a biblia jelképes beszédét a magyar nép nehézség nélkül érti, mert »a mi népünk ilyen beszéddel él naponkint való szólásában. Él énekekben, kiváltképpen az virágénekekben, melyekben csudálhatja minden nép az magyar népnek elméjének éles voltát a lelésben, mely nem egyéb, hanem *magyar poézis*.« És az első magyar időmértékes versben így ajánlotta művét az egész nemzetnek: »A magyar népnek, ki ezt olvassa.« (...) Az irodalomtörténet-írás nem vette eddig figyelembe, hogy az énekelt bibliai tárgyú históriák voltaképpen szövegűsége törekvő bibliafordítások, amelyeket szerzőik ősi magyar szokás szerint (hősi énekek, melyekről már Anonymus említést tett) énekelve, lantkísérettel adtak elő! (Tinódi Sebestyén, Batizi András, Sztárai Mihály...) Alighanem maga Tinódi »találta fel« a bibliafordításnak ezt a népszerű formáját.

Az sem érdektelen, hogy a magyar népmesét is megtermékenyítette az anyanyelvű biblia. Lásd például a »tied fele országom« fordulatot. (155-156.o.)

Ami a rejtve létező kincsek előbányászását, az új szavak megalkotását, vagy az új fogalmakkal való gazdagodást (sőt talán a fegyelmezett gondolkodás kultúráját is) illeti, azt a korunkban készülő bibliafordítások ismételten igazolják.

Nemeskürty azonban a nyelvi és esztétikai hatásokon kívül arra is felhívja a figyelmünket, ami (talán a nyelvtől is függetlenül) a bibliai gondolkodás szellemi légkörének közelségében élő közösség tudatában, identitásának elemeként kialakul.

³ »Magyar bibliafordítások Hunyadi János korától Pázmány Péter századáig« (1990). Ezt Gyürki László legfőbb forrásának használta a Jeromos füzetekben részletekben (a 25-31.számban), majd 1998-ban a BIBLIKUS ÍRÁSOK 4. kötetében olvasható »Magyar szentírásfordítások« c. művéhez

»Ez a biblifordítások körüli munkálkodásom ösztönzött *A bibliai örökség* (1991) című fejtegetésem megírására. Kimutattam, hogy a magyar nemzet küldetésadata (bármennyire kapálóznak sokan e fogalom ellen, igenis létezik!) a honfoglalás előtti korok óta bibliai ihletésű. Egyik középkori krónikánk például így fogalmazott: »Az Úr visszaadta a magyaroknak Pannóniát, amiképpen Izrael fiainak Mózes idejében örökségül adta Kánaán valamennyi országát.« Farkas András evangélikus lelkész 1538-ban történelmi párhuzamot vont a zsidó és a magyar nemzet között, mint amely nemzetek Isten választott népei. E megfogalmazásban nem az a lényeg, hogy valóban így van-e, hanem, hogy az akkori közvéleményben mindez így élt.« (156.o.)

Profanizálódó, sőt a vallást egyre több helyen és módon magánygynek nyilvánító világunkban fontos mindezeket tudatosítanunk a közgondolkodásban, az oktatásban és az ismeretterjesztésben.

A világban létező mintegy 6500 beszélt nyelv közül eddig 2426 nyelven olvashatók részletek a Bibliából; ezek közül *2006. végéig 429 nyelvre fordították le a teljes Bibliát.* [Új Ember, 2007. febr. 4., a Magyar Kurír nyomán.]

(Székely István)

„Mert aki nem ismeri a Szentírást, nem ismeri Krisztust.” (KEK 133.) – ***A Vándor Evangélium apostoli imaszolgálat*** azért jött létre, hogy segítse a plébániák életének megújítását és a hívek újra-evangelizálását. Célunk, hogy Budapest minden plébániáján minden egyes ember személyes meghívást kapjon az imádságra, s ez az ima forrassa egy közösséggé a budapesti híveket. ***A Vándor Evangélium apostoli imaszolgálat***, mint a Budapest Városmisszió hivatalos programja, megteremti az alapját, és biztosítja a folyamatos háttérét a misszió minden tevékenységének. Amennyiben szívesen részt vennél ebben, nem kell mást tenned, mint havonta három napot otthon, családi körben *A Szentírást* olvasni, imádkozni a Városmisszióért és Bíboros atyánk szándékára. Aki szeretne részt venni ebben az imahadjáratban jelentkezhet telefonon: 1/877-4801, vagy az imaszolgálat honlapján: www.vandorevangeliium.hu.

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

A **Szentírás Alapítvány**, amelyet Társulatunk hozott létre a bibliaapostolság támogatására, közhasznú szervezet, így támogatóinknak lehetőségük van arra, hogy a Szentírás Alapítvány (1066 Bp. Teréz krt. 28.) számára küldött adományok 30 %-át az adójukból levonják (a törvényben meghatározott korlátig).

A Szentírás Alapítvány fogadhatja a Jótevőink által felajánlott 1%-ot is. Adószáma: 19639886-1-42.

A Szentírás Alapítvány az illetékes hatóságtól 2006. októberében megkapta a jóttevőink 2005-ös évre befizetett adójának a Szentírás Alapítvány támogatására felajánlott 1 %-át, összesen **158.228 Ft**-ot. A kapott összeg felhasználásával és az Alapítvány számára érkezett további adományokból Erdélybe vittünk ki 200 db. Szentírást, 60-at a Vajdaságba, a fennmaradó összeget a cigány bibliafordítás készítésének költségeire fordítottuk.

A támogatásért hálás köszönetet mondunk!

Bibliaapostol-képző szeminárium Máriabesnyőn – A váci egyházmegye kiemelten fontosnak tartja a laikusok képzését, ennek része a két éves akolitus képzés. Az egyházmegye plébánosai az egyházközségek elkötelezett férfi munkatársai közül küldhettek erre a képzésre. Ennek részét képezte az a bibliaapostolképző szeminárium, amelynek megtartására a képzés vezetője, Gáspár István atya felkérte a Bibliatársulatot. 2006 dec. 8-10-ig a váci egyházmegye akolitusképzésének mindkét évfolyama, 63 fő vett részt a bibliaapostolképző szemináriumon a Máriabesnyői Mater Salvatoris lelkigyakorlatos házban. Kissé gondterhelten készülünk a képzésre a nagy létszám miatt. Félő volt, hogy ennyi ember folytonos mozgatása – előadás, kiscsoportos munka váltakozása egész nap, a ház különböző közösségi helyiségeiben – túl sokat vesz majd el a hasznos időből. A magam részéről attól is tartottam, hogy ahol ennyi férfi van együtt, eluralkodik valami jópofáskodó, ugratós stílus (e téren voltak már

rossz tapasztalataim), ami a szeminárium legszebb részét képező, mély, személyes megnyilatkozásokat lehetetlenné teszi. A képzés folyamán az előzetes szorongások és aggodalmak csodálkozásba és örömbé fordultak. A kicsoportok – hála a kicsoport-vezetőknek – bámulatos fegyelemmel és gyorsan mozogtak, nem voltak holt idők. A kicsoportos munkában pedig mély és őszinte beszélgetések voltak, nyoma sem volt az egymás cikizésének. A Bibliatársulat részéről mint munkatárs Bánó Georgina, Pantó Eszter, Süttő Judit és a lánya Kata, Tarjányi Béla, Thorday Attila és Vágvölgyi Éva működött közre, és vendéglőadóként Mihályi Angyalka katekéta beszélt a Szentírással való kapcsolatáról. Minden munkatársnak egyedülálló élményt jelentett együtt dolgozni ennyi lelkes, a legkülönbözőbb életkorú és foglalkozású férfi emberrel. Nagy reménységet ébresztett bennünk, hogy van még jövője ennek az országnak, ahol csak egy egyházmegyében ilyen sok férfit össze tudnak szedni, összetartó közösséggé formálni, képezni az egyházközségben való munkára.

(Vágvölgyi Éva)

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótévőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

Az imaórák időpontja és az elmélkedések témája: 2007. ápr. 12.: Kol 3,2-4; ápr. 27.: Kol 3,16-17; máj. 11.: Jn 15-16. fejj.; máj. 25.: Zsolt 128,1-3; jún. 8.: Jn 6,27-29; jún. 22.: Mt 6,24k.; júl. 6.: Mt 9,16k.; júl. 20.: Mt 12,36k.; aug. 3.: 2 Tim 2,1-5; aug. 17.: Mt 5,16k.; aug. 31.: 1 Tessz 5,18-22. – Az imaóra vezetői szeretettel hívnak és várnak a közös imára (a helyszínen vagy a távolból bekapcsolódva) minden kedves társulati tagot és érdeklődőt!

Minden kedves Tagtársunknak és Olvasónknak áldott Húsvétot és reményteli jövőt kívánunk, szeretettel

A Társulat munkatársai, a Füzet szerzői és szerkesztői

SZERETETTEL AJÁNLJUK KIADVÁNYAINKAT:

Ó- és ÚJSZÖVETSÉGI SZENTÍRÁS (Káldi-Neovulgáta). Ára 2800,-

ÚJSZÖVETSÉG és ZSOLTÁROK (Káldi-Neovulgáta). Ára: 1400 Ft.

Plébániák, hitoktatók, egyházi közösségek a Bibliaközpontban
kezdvezménnyel juthatnak hozzá!

JEROMOS BIBLIAKOMMENTÁR

1. kötet: *Az Ószövetség könyveinek magyarázata*

2. kötet: *Az Újszövetség könyveinek magyarázata*

3. kötet: *Biblikus tanulmányok*

A kötetek ára: 7.000 – 6.000 – 6.000 Ft

A három kötetes mű ára: 19.000 Ft

Vágvölgyi Éva, **FÉNYBŐL ÉS SZERETETBŐL**. Ára: 1480 Ft.

Ternyák Csaba: **Az imádkozó Jézus**. Ára: 980 Ft.

BIBLIKUS ÍRÁSOK sorozatunkból:

Szentírásmagyarázat az Egyházban, BIR 1. Ára: 480 Ft.

Mócsy Imre S.J., **Mi a Biblia?** BIR 2. Ára: 420 Ft.

Tarjányi Béla, **Biblikus teológia** – Tanulmányok, BIR 3. Ára: 560 Ft.

Egyéb:

Cigány-Magyar Újszövetség. Ára 2600 Ft.

Székely János: **Az Újszövetség teológiája**. Ára: 1960 Ft.

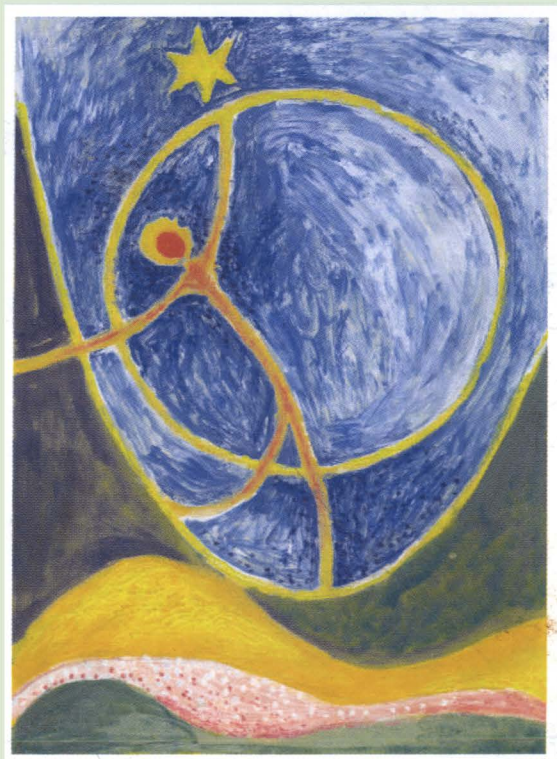
Kocsis Imre, **„Isten elküldte Fiának Lelkét...”** Ára: 840 Ft.

Vágvölgyi Éva, **AZ ARANYVIRÁG** – Mesék kicsiknek és
nagyoknak (3. kiadás). Ára: 540 Ft.

A. Hecht, **KÖZÖS UTUNK A BIBLIÁHOZ** (2. k.). Ára: 480 Ft.

Isten Szava

*Egy példány ára 200 Ft,
az évi négy szám 800 Ft (+ postaköltség)*

örökre megmarad
